

2003:MV14

HÖGSKOLAN
TROLLHÄTTAN · UDDEVALLA

EXAMENSARBETE

Hållbarhetsredovisning **Företagsstudie**

Christina Larsson, Jakob Ekwall

2003-08-13

Högskolan Trollhättan-Uddevalla
Institutionen för informatik och matematik
Box 957, 461 29 Trollhättan
Tel: 0520-47 53 30 Fax: 0520-47 53 99

Summary

Today, many companies work with environmental issues on a long term and strategic basis. Due to the globalisation of the economy, there has been an increase in demands from different stakeholders to make the larger companies take more ethical and social responsibility. These demands have caused a change in reporting methods and design, and to meet with these demands Global Reporting Initiative have developed their Sustainability Reporting Guidelines. According to GRI's guidelines the environmental reporting has developed in to what is called "triple-bottom-line reporting." These reports integrate economic, environmental and social performance, and show the companies sustainable development.

The main purposes of this thesis work is to present a clear picture of how far some chosen companies have come in the work of reporting their sustainable development, and to determine if there is some consistency in what the different companies are reporting. Another purpose is to determine to what extent the reported performance is comparable between different companies.

The study shows that the companies have come very far in reporting their environmental performance. The reports show some consistency in the choice of environmental indicators between the different companies, but they could not be considered easily comparable due to the use of different system boundaries and, of course, the difference in the data on which they were built. When it comes to the reporting of ethical and social responsibility, there is still much work to do. To some extent the reporting organizations show consistency in the choice of social performance indicators, but only a few indicators can be considered accurate enough to be comparable between the companies.

The conclusion of this thesis work is that sustainability reporting still is in the beginning of its journey and that much work still has to be done. The indicators can not yet be considered accurate enough to sustain external comparison between different organizations. Standardized methodologies to measure, collect, analyze and report performance of environmental and social issues could make future comparisons easier. Integrated indicators that describe all, or at least two, of the three dimensions of sustainable development need to be developed to properly explain the complexity of sustainability.

Sammanfattning

I dag arbetar många företag med miljöfrågor på ett långsiktigt och strategiskt sätt. I takt med globaliseringen av ekonomin har kraven från omvärlden ökat på framförallt de stora företagen att ta ett större samhällsansvar. Dessa krav har lett till att flera av de företag som legat långt framme med sitt miljöarbete nu har valt att utöka den frivilliga informationen till att även innefatta information kring etik och socialt ansvarstagande. Man talar idag om "triple bottom line" redovisningar, en redovisning som integrerar verksamhetens utveckling med avseende på ekonomiska, miljörelaterade och sociala prestanda.

Det övergripande syftet med detta arbete är främst att ge en helhetsbild av hur långt ett antal utvalda företag kommit i sitt arbete med hållbarhetsredovisning, och om det finns någon samstämmighet i vad företagen redovisar. Ett annat syfte är att utifrån vad företagen redovisar undersöka om det är möjligt att göra jämförelser mellan olika företag.

Studien visar att företagen ligger långt framme då det gäller redovisning av miljörelaterad prestanda. Arbetet med miljöledningssystem enligt ISO 14001 och EMAS bidrar naturligtvis till detta. Studien visar också en viss samstämmighet i redovisningen av miljömässiga indikatorer, men möjligheten till jämförbarhet måste p.g.a. användning av olika systemgränser och skillnader i underlagen anses som dålig.

Utvecklingen av indikatorer och nyckeltal rörande socialt ansvarstagande har ännu inte kommit lika långt. I någon mån kan viss samstämmighet skönjas i vad företagen redovisar, men inte heller här kan någon rättvisande jämförelse mellan företagen göras.

Slutsatsen i detta arbete blir att arbetet med hållbarhetsredovisning ännu så länge är i sin linda och att mycket arbete återstår. Indikatorerna kan ännu inte anses tillräckligt tillförlitliga för att medge externa jämförelser. Standardiserade metoder för mätning, datainsamling, analys och rapportering av miljömässig och social prestanda skulle underlätta framtida jämförbarhet. Integrerade indikatorer som visar alla tre, eller åtminstone två, av dimensionerna för hållbar utveckling måste utvecklas för att ge en rättvisande bild av hållbarhet.

Innehållsförteckning

1	<u>INLEDNING</u>	1
2	<u>BAKGRUND</u>	1
3	<u>SYFTE OCH MÅL</u>	3
4	<u>PROBLEMFÖRMULERING</u>	3
5	<u>METOD OCH AVGRÄNSNINGAR</u>	4
6	<u>TEORIDEL</u>	5
6.1	<u>JOHANNESBURG, FN: S VÄRLDSTOPPMÖTE OM HÅLLBAR UTVECKLING</u>	5
6.1.1	<u>Världstoppmötets beslut</u>	6
6.1.2	<u>Svensk globaliseringspolitik</u>	7
6.1.3	<u>Spelregler för marknaden</u>	7
6.2	<u>GLOBAL REPORTING INITIATIVE</u>	8
6.2.1	<u>Historik och utveckling av GRI</u>	8
6.2.2	<u>Vad är Global Reporting Initiative?</u>	8
6.2.3	<u>Varför behövs GRI?</u>	9
6.3	<u>INDIKATORER</u>	10
6.3.1	<u>Användning av indikatorer</u>	10
6.3.2	<u>Miljöprestanda</u>	11
6.3.3	<u>Corporate Social Responsibility</u>	12
6.4	<u>STANDARDISERING</u>	12
6.4.1	<u>ISO 14031 Utvärdering av miljöprestanda</u>	13
6.4.2	<u>ISO/WD 14063 Miljökommunikation</u>	13
7	<u>EMPIRISK STUDIE</u>	13
7.1	<u>ABB GROUP</u>	14
7.2	<u>ITT-FLYGT GROUP</u>	18
7.3	<u>SAS</u>	21
7.4	<u>VOLVO PERSONVAGNAR</u>	25
7.5	<u>SCHENKERKONCERNEN</u>	29
7.6	<u>SCHENKER AB</u>	31
8	<u>RESULTAT</u>	33
9	<u>ANALYS</u>	40
9.1	<u>SAMSTÄMMIGHET I REDOVISNINGEN</u>	40
9.2	<u>SAMMANSTÄLLNING AV INFORMATION OCH JÄMFÖRELSE</u>	41
10	<u>DISKUSSION</u>	43
10.1	<u>ÖVERGRIPANDE DISKUSSION</u>	43
10.2	<u>JÄMFÖRBARHET OCH SAMMANSTÄLLNING AV INFORMATION</u>	45
11	<u>SLUTSATS</u>	48
12	<u>KÄLLFÖRTECKNING:</u>	49

Bilagor: 1. Intervjuunderlag 2. Indikatormatris 3. Termer och definitioner

1 Inledning

Allt fler företag arbetar idag med miljöfrågor på ett långsiktigt och strategiskt sätt. Det stärker varumärkets värde och förbättrar företagets image (Larsson L-O 1997).

Framgångsrikt miljöarbete bygger på kommunikation. Ett sätt att kommunicera sitt miljöarbete är att publicera en miljöredovisning. Detta har också snabbt blivit en nyckelkanal för företag att kommunicera sitt miljöarbete (Hedberg C-J & Burström von Malmborg F, 2002). Många företag har sedan tidigare vana att redovisa miljöinformation till sina intressenter. I takt med globalisering av ekonomin har kraven ökat på framförallt de stora företagen att ta ett större samhällsansvar (GRI 2000).

En förklaring till detta är att de är framför allt de stora företagen som vunnit på globaliseringen. Kraven har lett till att flera av de företag som legat långt framme med sitt miljöarbete nu har valt att utöka den frivilliga informationen till att även innefatta information kring etik och socialt ansvarstagande.

Man talar om "triple bottom line" (TBL) redovisningar. En redovisning som kommunicerar verksamhetens utveckling med avseende på finansiell, miljörelaterad och social prestanda. Ytterligare en drivkraft för företagen att redovisa hållbarhet är Dow Jones Sustainability Index (DJSGI) där företagen rankas efter sitt arbete med hållbar utveckling (op.cit.).

2 Bakgrund

Miljöredovisning är en typ av frivillig rapportering. Vid sidan av begreppet miljöredovisning förekommer termen miljörapport. Med miljörapport menar man en sådan redovisning som enligt lag skall lämnas in till tillsynsmyndigheten av företag som är tillståndspliktiga enligt miljöbalken.

Det finns idag ett allt större intresse från företagens sida att se till helheten och bedriva en mer uthållig verksamhet. Under senare år har företag och organisationer alltmer börjat redovisa hur de hanterar kunderna, medarbetarna, leverantörerna och miljön. Detta inte minst på grund av ökade krav på redovisning från banker och andra investerare och

intressenter som insett att kundernas miljöprestanda och sociala aspekter kan påverka den egna verksamheten. Allt fler företag väljer därför idag att öppet redovisa den påverkan verksamheten har på omvärlden och miljön genom en s.k. hållbarhetsredovisning.

Hållbarhet kan definieras som *"en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillfredsställa sina behov"* (Larsson L-O 1997).

Ett uttryck som fått internationell spridning efter att det myntades av Brundtland kommissionen (Världskommissionen för miljö och utveckling) 1987.

Enligt Brundtlandskommissionens definition innebär hållbar utveckling ett livscykel tänkande då det gäller produkter, hantering av leveranskedjan, återvinning, ekologisk effektivitet samt medarbetarnas, omvärldens och miljöns välbefinnande. Detta förutsätter att företagen fortlöpande gör en bedömning av ekonomiska, sociala och miljömässiga frågor. Viktigt är också att företagen inser att det för att uppnå en hållbar utveckling på längre sikt inte går att arbeta med dessa tre aspekter var för sig, utan att se och förstå hur de interagerar tillsammans.

Det har tidigare inte funnits någon generellt accepterad mall för företags och organisationers redovisning av dessa frågor. Följden av detta har varit att företagen använt sig av olika format och modeller för val av indikatorer, mätsystem och metoder för att ta fram och redovisa dessa. För att komma tillrätta med problemet och för att styra arbetet mot ett gemensamt mål, bildades 1997 på uppdrag av CERES (Coalition for Environmentally Responsible Economies), Global Reporting Initiative (GRI). GRI:s arbete har varit att ta fram riktlinjer för vad hållbarhetsredovisningar skall innehålla för att dessa skall bli så jämförbara som möjligt. Arbetet resulterade i Sustainable Reporting Guidelines ver. 2.0, som förutom att göra hållbarhetsredovisningarna jämförbara även skall bidra till att göra dem multi-intressent-godkända, d.v.s. de skall kunna riktas till flera olika intressenter. Då GRI:s riktlinjer enbart berör redovisningens innehåll, har man uppmärksammat ett behov av att kunna säkerställa kvalitet och relevans hos den information som skall ligga till grund för redovisningen. Man har därför inom ISO påbörjat arbete med att ta fram en standard rörande dessa problem.

3 Syfte och mål

Hållbarhetsredovisning är en relativt ny företeelse. Trots detta har ändå ett antal svenska företag valt att göra en. Av dem har följande valts ut för denna studie:

- ABB
- ITT-Flygt
- SAS
- Schenker
- Volvo Personvagnar

Det övergripande syftet med detta arbete är främst att ge en helhetsbild av hur långt de utvalda företagen kommit i sitt arbete med hållbarhetsredovisning, och i den mån det är möjligt granska hur dessa företag definierat de valda nyckeltalen och hur de tagits fram och redovisats. Eventuella svårigheter som avser relevansen och validiteten på det material som ligger till grund för nyckeltalen kommer också att diskuteras.

Målet är att genom intervjuer med ansvarig personal på respektive företag närmare undersöka vad som redovisas och vad som legat till grund för de indikatorer och nyckeltal som granskas i studien.

4 Problemformulering

Den information som idag presenteras i företagens hållbarhetsredovisningar intresserar allt fler och måste därför redovisas på ett relevant, strukturerat och trovärdigt sätt. För att kunna redovisa hållbar utveckling måste företagen utveckla ett effektivt arbetssätt att mäta prestanda för såväl ekonomiska som miljömässiga och sociala aspekter. Ett sätt att åstadkomma detta är att arbeta med indikatorer och nyckeltal, som på ett konkret sätt kan visa organisationens prestanda.

Eftersom hållbarhetsredovisning är ett förhållandevis nytt område finns än så länge ingen allmänt vedertagen uppfattning kring hur informationen skall presenteras och vilken typ av information som bör ingå. Man har försökt lösa en del av problemen genom att följa GRI:s riktlinjer. Den information som presenteras skall enligt riktlinjerna bland

annat underlätta rapportering av relevant och trovärdig information, och skall också underlätta jämförelser med andra organisationers rapportering.

Frågeställning:

Hur långt har arbetet med hållbarhetsredovisning kommit idag? Finns det någon samstämmighet i sättet att arbeta och redovisa hållbarhet?

Är det möjligt för en stor organisation att slå samman information från hela sin verksamhet i tydliga och konkreta data som kan ligga till underlag för jämförelser?

5 Metod och avgränsningar

De hållbarhetsredovisningar som 6 företag givit ut år 2001 har granskats och jämförts med 2002 år utgåva av GRI: s riktlinjer. Syftet har varit att leta efter samstämmighet mellan redovisningarna med avseende på innehåll och val av nyckeltal/indikatorer.

Metoden har valts utifrån två olika angreppssätt, ett övergripande och ett mera detaljerat.

Ett inledande angreppssätt har varit att översiktligt studera hur och vad de utvalda företagen redovisar i sina hållbarhetsredovisningar (bilaga 1), och därefter mera ingående granska vilka parametrar dessa indikatorer och nyckeltal bygger på samt om de är jämförbara med andra organisationer som redovisar samma slags nyckeltal. Utifrån denna inledande översikt har sedan kvalitativa intervjuer med öppna frågor (bilaga 2) genomförts med ansvariga på företagen i syfte att nå en djupare förståelse för hur de arbetar.

Intervjuerna är analyserade med hjälp av helhetsanalys av texten med utgångspunkt i frågeställningen där vi skapat oss ett allmänt intryck genom att bl.a. välja ut citat som illustrerar huvudintrycken. En metod som Halvorsen (1992) anger som användbar vid analys av kvalitativa intervjuer.

Mer specifika frågor har ställts rörande sju nyckeltal/indikatorer som valts ut och undersökts närmare i syfte att ge svar på frågor rörande definitioner, systemgränser, relevans och möjlighet till jämförelser företagen emellan. Vi har även här skapat oss ett allmänt intryck genom att leta efter samstämmighet och skillnader i hur och vad företagen

redovisar.

Indikatorerna omfattar endast miljömässiga prestanda och socialt ansvarstagande. Nyckeltal som beskriver de ekonomiska aspekterna behandlas inte i studien. De utvalda nyckeltalen följer nedan:

Miljömässig prestanda

1. CO₂-utsläpp.
2. Energianvändning.
3. Avfall/farligt avfall.

Socialt ansvarstagande

1. Sjukfrånvaro.
2. Krav på underleverantörer.
3. Mångfald.
4. Kvinnor i ledande befattning.

Urvalet av indikatorer och nyckeltal för miljöprestanda har skett utifrån att de utvalda indikatorerna är sådana som de flesta företag idag redovisar och dessa är särskilt intressanta med hänsyn till kommande utsläppsrätter för CO₂ och EU: s nya avfallsdirektiv.

Sjukfrånvaro, krav på underleverantörer, mångfald och kvinnor i ledande befattning är särskilt intressanta, då alla dessa är aktuella områden i dagens samhälle.

Då teoretisk anknytning i form av litteratur som tillhör ämnet är svårt att tillgå, bygger teoriavsnittet till största delen på rapporter och artiklar skrivna i ämnet.

6 Teoridel

6.1 Johannesburg, FN: s världstoppmöte om hållbar utveckling

Världstoppmötet om hållbar utveckling genomfördes i Johannesburg mellan den 26 augusti och 4 september, 2002. Under dessa dagar samlades 20 000 deltagare från 189 medlemsländer och deltagare från olika organisationer för att komma överens om politiska och moraliska åtaganden för att

uppnå vad man kallar hållbar utveckling. Ytterligare 20 000 människor beräknas ha deltagit vid konferensens olika sidosarrangemang.

En politisk deklARATION och en genomförandeplan för hållbar utveckling antogs. Man enades om att all utveckling skall vara hållbar med en integrerad behandling av ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter.

Arbetet mot hållbar utveckling inleddes med FN:s konferens om den mänskliga miljön i Stockholm 1972. Konferensen utmynnade i en deklARATION och ett handlingsprogram. FN:s generalförsamling skapade som en direkt följd av detta FN:s miljöprogram, UNEP.

Den andra milstolpen i arbetet mot hållbar utveckling var FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992. I handlingsprogrammet Agenda 21, som antogs då, anges hur världens regeringar, kommuner och viktiga samhällsgrupper bör skapa utveckling utan att äventyra miljön för kommande generationer.

6.1.1 Världstoppmötets beslut

Världstoppmötet antog en politisk deklARATION och en genomförandeplan som anger rekommendationer för det fortsatta arbetet med att genomföra Agenda 21 och övriga åtaganden från Riokonferensen.

Agenda 21 har också kompletterats på en del områden som rör frågor som under de senaste tio åren kommit upp på dagordningen.

Genom toppmötet har begreppet hållbar utveckling med dess tre dimensioner, ekonomiska, sociala och miljömässiga, blivit definitivt erkänt och har börjat översättas till praktisk handling.

De viktigaste överenskommelserna i toppmötets handlingsprogram:

Att verka för en hållbar globalisering och handelspolitik.

- Företagens ansvar kring hållbar utveckling. Lagar och mellanstatliga överenskommelser bör utvecklas och genomföras. (Sverige har drivit frågan kring att marknadskrafterna bättre måste balanseras av politisk styrning både nationellt och globalt)

- Handels och miljöregler skall stödja varandra.
- Subventioner måste ändras när det gäller till exempel fiske och jordbruk så att verksamheter som är förenliga med hållbar utveckling och inte skadar miljön gynnas.

6.1.2 Svensk globaliseringspolitik

Den orättvisa resursfördelningen utgör ett hinder mot global hållbar utveckling. Därför måste globaliseringen påverkas så att den sker på rättvisa villkor. Det förutsätter samhällen som bejakar ständiga snabba förändringar utan att ge avkall på målsättningen att alla skall ha samma möjligheter. Välfärd, rättvisa och jämlikhet ska vara hörnstenar i en globaliserad ekonomi. Sveriges regering har tagit initiativ till att inrätta en arbetsgrupp för globaliseringsfrågor. Arbetsgruppen har tagit fram två rapporter som identifierar en rad prioriteringar för att främja en rättvisare globalisering i Sverige och internationellt. De pekar särskilt ut behovet att ta till vara invandrares kompetens, att bekämpa ohälsa, att arbeta för ökad jämställdhet och fortbildning.

6.1.3 Spelregler för marknaden

Från svenska regeringens sida anser man att EU bör utnyttja sin position i det internationella samfundet och förmå andra aktörer, särskilt den privata sektorn, att ta ett större gemensamt ansvar för den globala utvecklingen.

EU-samarbetet måste få en stark social och miljömässig dimension.

EU-kommissionen har med svenskt stöd börjat ta fram en Grönbok om företagens sociala ansvar. Regeringen har också startat projektet Globalt Ansvar för att stimulera svenska företag att leva upp till målsättningarna i OECD: s riktlinjer för multinationella företag och FN: s Global Compact, som baseras på grundläggande principer i FN-konventioner om miljö, arbetsvillkor och mänskliga rättigheter.

Regeringen har även för avsikt att genom EU verka för att öka möjligheterna att utkräva företagens juridiska ansvar på global nivå.

På längre sikt arbetar man för att inom FN söka sluta ett internationellt avtal om nationella riktlinjer för företag. Ökad insyn i form av rapportering från företag i miljö och arbetslivsfrågor är också önskvärt.

(Regeringens skrivelse 2002/03.29 *Johannesburg, FN: s världstoppmöte om hållbar utveckling*)

6.2 Global Reporting Initiative

Nedan följer en sammanfattande beskrivning och presentation av GRI och organisationens arbete.

6.2.1 Historik och utveckling av GRI

Initiativet till GRI kom från början från CERES (Coalition for Environmentally Responsible Economies) i samarbete med UNEP (United Nations Environmental Program). Trots att mycket arbete återstår med att utöka antalet intressenter som deltar i arbetet, har GRI redan samlat ett stort antal aktiva företag, NGO: s (Non Governmental Organisations), konsulter, redovisningsorganisationer, affärssammanslutningar, universitet och andra intressenter från hela världen. Det första mötet hölls 1997. Arbetet har resulterat i att riktlinjer utkom år 2000 och nu senast in en reviderad upplaga 2002.

6.2.2 Vad är Global Reporting Initiative?

GRI har som syfte att utveckla och sprida globalt applicerbara riktlinjer kring hållbarhetsrapporter. Riktlinjerna är som ordet antyder endast riktlinjer och är helt frivilliga och riktar sig till organisationer som rapporterar ekonomiska, miljömässiga och sociala dimensioner på sina aktiviteter, produkter och tjänster. Sedan arbetet påbörjades 1997 har GRI arbetat för att skapa ramverk och en allmän acceptans kring rapportering kring aspekter som är knutna till begreppet hållbarhet.

När GRI presenterade sin rapport för 2000 var siktet inställt på att hjälpa organisationer att rapportera information:

- som ger en klar bild av mänsklig och ekologisk inverkan av verksamheten och på så sätt kan underlätta beslut kring investeringar, uppköp och kompanjonskap;
- som tillhandahåller intressenter trovärdig information som är relevant i förhållande till deras behov och intressen och som inbjuder till dialog och förfrågningar;
- på ett sådant sätt att ledningen ges möjligheten att utvärdera och ständigt förbättra sin prestanda och sina framsteg;

- i enlighet med väletablerad och vida accepterade principer för extern rapportering, återkommande användning ger transparens och trovärdighet;
- som är utformad på ett lättförståeligt sätt och som underlättar jämförelser med andra organisationers rapportering;
- som kompletterar istället för att ersätta andra rapport standarder;
- som belyser relationen mellan de tre sammanknutna elementen som hållbarhetsbegreppet innefattar – ekonomi, miljö och sociala förhållanden.

Ekonomi: Innehåller till exempel löner och förmåner, arbetskraftens produktivitet, utgifter för ”outsourcing”, forskning och utveckling, investeringar i utbildning. Det ekonomiska elementet inkluderar, men är inte begränsat till, finansiell information.

Miljö: Innehåller till exempel processers, produkters och tjänsters inverkan på luft, mark och vatten, biodiversitet och mänsklig hälsa.

Socialt: Innehåller till exempel säkerhet och hälsa på arbetsplatser, anställda som stannar kvar, fackliga rättigheter, mänskliga rättigheter, löner och anställdas rättigheter hos de underleverantörer organisationen utnyttjar.

6.2.3 Varför behövs GRI?

Privat företagsamhet och global handel utvecklas till starka ekonomiska krafter under 2000-talet. Positiva röster menar att dessa krafter erbjuder enastående möjligheter för människor runt om i världen. Kritikerna å andra sidan menar att det som nu sker gröper ur samhällets möjligheter att tillgodose att den privata sektorns aktiviteter tjänar allmänhetens intressen och fortsätter att skapa välfärd. Förändringarna i den globala ekonomin går för snabbt och nuvarande styrsystem har svårt att hålla jämna steg.

Detta kommer att leda till accelererande problem för mänskligheten och för biosfären.

Företag, regeringar och enskilda medborgare, alla bär ett ansvar för att minska kommande problem för mänskligheten och biosfären. Hittills har företagens påverkan fått mest

uppmärksamhet. Företagsledare, investerare, konsumenter, regeringar och andra söker svar på samma fråga. Hur kan vi skaffa oss en klar bild av mänsklig och ekologisk påverkan från en verksamhet, så att vi kan fatta genomtänkta beslut kring investeringar, inköp och kompanjonskap? Denna typ av klarhet i värdering och rapportering skulle skapa värde både för verksamheten, genom att ge ett värdefullt ledningsverktyg, men också för externa intressenter genom att förse dem med relevant och trovärdig information om organisationen. GRI har skapats för att försöka lösa detta. Extern icke finansiell rapportering har tidigare inte haft några riktlinjer kring vad som skall redovisas, hur, när och var. Organisationer har varit fria att välja vad de velat redovisa kring sin ekonomiska, miljömässiga och sociala prestanda.

Utvecklingen har gått åt olika håll i olika länder och inom olika sektorer. Detta har lett till att det är näst intill omöjligt att göra jämförelser mellan olika sorters redovisningar. Det samma gäller frågor som rör trovärdighet och relevans i informationen.

Genom att samla hundratals frivilliga till en konsensusbaserad arbetsprocess försöker GRI minska osäkerheten och harmonisera regler att samlas kring så långt det är möjligt, och på så sätt maximera värdet i redovisningarna. Till nytta både för de som presenterar informationen som för användarna av den.

Under 1900-talet utvecklades och harmoniserades regler kring finansiell redovisning och rapportering. GRI hoppas att det under 2000-talet skall utvecklas global acceptans kring hållbarhetsrapportering. GRI:s riktlinjer bidrar till att nå målet.

(GRI, 2000)

6.3 Indikatorer

6.3.1 Användning av indikatorer

Indikatorer är sammanställningar av data; olika bitar av information som summerar prestandan hos ett system eller visar vad som händer i systemet. Indikatorns uppgift är att förenkla och åskådliggöra komplexa fenomen, och kan därför vara en god hjälp för att mäta ett företags måluppfyllnad eller ge en ögonblicksbild av verksamheten vid en specifikt vald tidpunkt.

Indikatorer skall dock användas med en viss försiktighet för att vara till nytta. Istället för att företaget tar fram en oändlig lista på olika indikatorer, som är av mindre intresse för dess intressenter, är det lämpligare att välja ut ett mindre antal indikatorer som ger en överblick av organisationens hållbarhetsprestanda vid ett visst tillfälle.

Detta kräver att en metod för att välja ut, analysera och prioritera indikatorerna tas fram. Metodiken för att ta fram, välja ut och analysera indikatorer skiljer sig åt mellan olika organisationer. Ett gemensamt krav är dock att metoden är tillämpbar över tiden. För att säkerställa lämpligheten i metoden krävs att den, förutom att den tar hänsyn till aktuell forskning och dokumentation, även förmedlas till intressenterna. Inom organisationen krävs att metod för datainsamling, möjligheten att samla in önskad information och möjlighet att integrera metoden i verksamheten beaktas. Utåt krävs att metoden säkerställer att den insamlade informationen är relevant i förhållande till intressenterna.

När man bestämmer sig för att börja arbeta med indikatorer finns det några riktlinjer man bör beakta. Indikatorer försöker som tidigare nämnts att förenkla, åskådliggöra och kommunicera komplexa sammanhang. En indikator bör därför vara SMART: Specificerad, Mätbar, Avgränsad, Relevant och Tidsatt. Viktigt är att veta att en indikator bygger också på data som i sin tur kan bygga på olika personers subjektiva bedömningar av skeenden. Det är också viktigt att beakta så många olika åskådningssätt eller synsätt som möjligt och undersöka vad olika intressenter vill ha ut av indikatorerna för att säkerställa att man uppnår ett användbart resultat. (SustainAbility 2003www).

6.3.2 Miljöprestanda

Arbetet med miljöindikatorer har pågått under de senaste femton åren. Skälen till detta arbete är olika från företag till företag, men ett av skälen är att införandet och användningen av miljöledningssystem som ISO 14001 och EMAS har medfört ett större behov av att kunna kvantifiera företags miljöprestanda. Detta innebär också att leverantörer som inte själva arbetar med miljöledningssystem alltmer tvingas av sina kunder att redovisa kvantifierade miljöprestanda.

Andra skäl att arbeta med indikatorer är:

- Behov av att kvantifiera miljöprestanda för att mäta resultat för att välja bästa angreppssätt eller

handlingsalternativ för att åstadkomma förbättring som ställs som krav i ISO 14001 och EMAS.

- Organisationer med miljöledningssystem ställer krav på underleverantörer att mäta, kvantifiera och redovisa egna miljöprestanda.
- Tillståndspliktiga och anmälningspliktiga organisationer är enligt miljöbalken skyldiga att redovisa miljöpåverkan.
- Investerare och andra intressenter kräver underlag för objektiva och tillförlitliga jämförande studier av företagens miljöprestanda.

Olika intressenter frågar alltmer efter rättvisande och exakt information för att kunna utvärdera och analysera företagens miljöprestanda. Investerare som banker och försäkringsbolag inser alltmer att företagens miljöprestanda kan komma att påverka den egna verksamheten. Det finns därför ett behov av att kunna jämföra olika organisationer med varandra för att kunna välja det alternativ som intressenten anser är det fördelaktigaste. Men indikatorer är också lämpliga för det enskilda företaget för att kunna följa upp och förbättra det egna miljöarbetet (IVL 2002).

6.3.3 Corporate Social Responsibility

Ett område som växt under de senaste tio åren och som rör företags medvetna arbete med sociala och etiska frågeställningar. Idag används ett stort antal olika termer för att beskriva detta. Business ethics, corporate citizenship, corporate accountability och sustainability är exempel på några termer som används. (Accountability UK, 2002www).

6.4 Standardisering

Den alltmer ökande efterfrågan på miljöinformation för intern och extern jämförelse och analys av företag och organisationer har medfört att Internationella

Standardiseringsorganisationen, ISO, arbetat fram standarder för framtagande och kommunikation av miljöprestanda. Dessa standarder är ISO 14031:1999 *Utvärdering av miljöprestanda* och ISO/WD 14063 *Miljökommunikation*.

6.4.1 ISO 14031 Utvärdering av miljöprestanda

ISO 14031 är tänkt att fungera som ett verktyg för företagen att ta fram lämpliga indikatorer. Dessutom kan standarden även fungera som verktyg för att bedöma en organisations totala miljöpåverkan och vara en hjälp för företaget att förstå och ständigt förbättra organisationens miljöarbete. Standarden skall kunna vara till hjälp vid val av indikatorer, datainsamling, analys och bedömning av information. ISO 14031 delar in indikatorerna i två typer:

- Environmental Performance Indicators, EPI - indikatorer för en organisations miljöprestanda
- Environmental Condition Indicators, ECI - indikatorer för tillståndet i miljön på lokal, regional eller global nivå.

Environmental Performance Indicators delas i sin tur in i:

- Management Performance Indicators, MPI
- Operational Performance Indicators, OPI

MPI: s är tänkta att fungera som indikatorer för ledningsprestanda, dvs. de skall ge upplysning om ledningens åtgärder för att påverka organisationens miljöprestanda. Ett exempel på dessa kan t ex vara antal anställda som fått miljöutbildning.

OPI: s är indikatorer som ger information om miljöprestanda i ett företags produktion.

Trots den nära släktskapen med ISO 14001 kan ISO 14031 användas helt fristående av företag som saknar miljöledningssystem, men ändå av någon anledning vill mäta och redovisa miljöprestanda (Piper L, 2003).

6.4.2 ISO/WD 14063 Miljökommunikation

ISO/WD 14063 är ännu ingen fastslagen internationell standard, men anger riktlinjer och exempel för upprättande och utvärdering av företagens externa kommunikation av organisationens miljöprestanda (Strömdahl I, 2003).

7 Empirisk studie

I avsnittet som följer presenteras de företag som deltar i studien på så sätt att ett ”policyuttalande” först citeras för att

sedan följas av en kort beskrivning av respektive företags redovisning och dess innehåll.

Efter en inledande översikt av 2001 års redovisning presenteras sedan de svar varje företag lämnat på våra intervjufrågor.

7.1 ABB Group

”Sustainable development is integral to all aspects of our business. We strive to balance economic, environmental and social priorities to create value to all stakeholders. Our goal is to continuously improve our own social and environmental performance, and to take initiatives that improve quality of life in the communities and countries where we operate” (ABB Group. 2002, s 48).

ABB är världsledande inom kraft och automatiseringsteknologi och tillhandahåller lösningar som förbättrar prestanda och minimerar miljöpåverkan för energiföretag och industri. ABB koncernens bolag verkar i omkring 100 länder och har ca 13 000 medarbetare i olika delar av världen (ABB 2003www).

ABB presenterar en fristående hållbarhetsredovisning. Företaget presenterar strategier för sitt arbete mot hållbarhet och principer i policyn samt en rad olika nyckeltal.

Miljömässig prestanda:

- Energikonsumtion
- Ton återvunnet material
- Organiska substanser med restriktioner i produktionen
- Metaller med restriktioner
- Farliga organiska substanser i produkter
- Vattenkonsumtion
- Utsläpp av växthusgaser
- Utsläpp av ozonnedbrytande substanser
- Utsläpp av substanser med påverkan på marknära ozon
- Farligt avfall

- Icke farligt avfall och återvinning
- Transporter
- Påverkan på miljön från produkter/tjänster

Sociala prestationer:

- Procent kvinnor i ledande befattning
- Antal stödjande program för minoriteter
- Hälsa och säkerhet
- Lägsta lön i förhållande till lägsta lagliga minimilön

Informationen kring ABB:s hållbarhetsredovisning är inhämtad vid intervju med Curt Henricsson, ABB, 2003-04-29.

ABB redovisar hållbar utveckling främst av två skäl. Man använder material i verksamheten som kan medföra att hoten mot miljön ökar och man har valt att redovisa enligt GRI:s riktlinjer för hållbarhetsredovisning. Valet av indikatorer bygger också på dessa skäl, då ABB ville veta i vilken utsträckning de bidrog till miljöhoten och redovisar detta enligt GRI:s riktlinjer.

Hållbarhetsredovisningen riktas till ett brett spektrum av intressenter, framförallt mot kunder, myndigheter och egen personal. Redovisningen översätts till 22 olika språk för att den skall bli tillgänglig för alla anställda över hela världen. Redovisningen används främst till extern kommunikation, men innehåller också ett antal ”commitments” som på detta sätt kommuniceras till alla anställda.

På frågan om hur ABB bedömer möjligheter och svårigheter att slå samman information från en stor verksamhet till en indikator eller ett nyckeltal, menar Curt Henricsson att det numera inte medför några större svårigheter. Man har idag inom ABB väl fungerande rutiner och system för informationsinhämtning då det gäller miljöprestanda. Det som möjligen skulle kunna bidra till mindre tekniska problem är användningen av olika systemgränser och olika omräkningstal vid framtagning av indikatorer och nyckeltal vid olika anläggningar världen runt.

ABB har i dagsläget inte kommit lika långt i arbetet med sociala prestanda som med miljöprestanda. Man arbetar dock mycket med säkerhet och hälsa, och ett system för hur underleverantörer skall arbeta med etik och sociala frågor är under uppbyggnad.

För att säkerställa kvaliteten och tillförlitligheten kring de siffror man redovisar sammanställer ABB en årlig rapport som revideras både internt och externt. Curt Henricsson trycker dock på att man inte skall förledas att tro att det är lika hög kvalitet på denna information som på de ekonomiska indikatorerna. Detta beror främst på att den ekonomiska redovisningen har använts betydligt längre än redovisningen av miljö- och social prestanda, och att det därför finns en mera utvecklad praxis vid insamling av data och för redovisning av ekonomiska prestanda.

Ett standardiserat förfarande vid insamling av data, analys och redovisning vid hållbarhetsredovisning är önskvärt, då det finns ett behov av att kunna kommunicera miljö- och sociala prestanda på samma sätt som tekniska prestanda. Möjligen kunde detta även bidra till att öka jämförbarheten mellan organisationer. Objektiva indikatorer och nyckeltal krävs.

Curt Henricsson ser främst två fördelar som ABB vunnit med sin redovisning. Ur extern synvinkel har företagets miljöimage har blivit bättre och ABB ingår numera i Dow Jones Sustainability Group index (DJSGI). Internt ser man värdet i att arbetet med redovisningen återkommer årligen och innebär ett bra sätt för ABB att lära och att utvecklas.

Av de indikatorer/nyckeltal som vi valt ut i vår studie redovisas 2002:

Miljömässig prestanda:

1. CO₂-utsläpp
Redovisas som nyckeltal med antal kton/anställd. Beräknas efter energianvändning för tillverkning, belysning, uppvärmning och luftkonditionering. Redovisades tidigare uppdelat som utsläpp från verksamhet i fem olika världsdelar, men redovisas idag som en världsmix. I underlaget ingår inte transporter, underleverantörer eller utsläpp från produkter.
2. Energianvändning
Redovisas i GWh fördelat på primärbränsle, fjärrvärme och elenergi samt total mängd använd energi. Redovisas också i MWh som nyckeltal med antal MWh/anställd.

3. Avfall/farligt avfall

Definieras enligt etablerade och officiellt erkända definitioner, ex EU-definitionerna. Redovisas i totalt antal ton avfall från hela verksamheten, fördelat på både fast och flytande avfall som i sin tur indelas i:

- Farligt avfall som går till deponi/destruktion
- Farligt avfall som lagras för framtida kvittblivning
- Icke farligt avfall som skickas till återvinning

Socialt ansvarstagande:

1. Sjukfrånvaro

Redovisas som förlorade arbetstimmar på grund av sjukdom och olyckor. Baseras på antal medarbetare.

2. Krav på underleverantörer

Redovisas inte som indikator/nyckeltal. Dock kräver ABB att vissa underleverantörer skall vara certifierade enligt ISO 14001.

Krav gällande socialt ansvarstagande redovisas inte. Ett system för övervakning är under framtagande, men ABB anger dock att de väljer underleverantörer efter deras förmåga att uppfylla kraven i ABB:s sociala policy.

3. Mångfald

Redovisas inte som indikator eller nyckeltal. Någon klar definition av mångfald har inte fastställts, dock arbetar ABB i ett flertal länder med olika program för att stödja etnisk mångfald och minoriteter.

4. Kvinnor i ledande befattning

Redovisas som procentandel kvinnor i ledande positioner i de nationer där ABB har verksamhet. Någon definition av kvinnlig chef har inte gjorts. Chefer, oavsett kön, definieras som högre chefer.

7.2 ITT-Flygt Group

”För ITT-Flygt innebär hållbar utveckling att vi bedriver vår verksamhet på ett sätt som möter dagens behov utan att kompromissa möjligheter för framtida generationer att möta sina behov. Vi är ett ansvarstagande företag som kontinuerligt balanserar och förbättrar ekonomin, miljökvalité, säkerhet, hälsa och socialt välbefinnande”
(ITT Flygt 2002, s 2).

ITT Flygt är ett internationellt företag som är ledande inom tillverkning och leverans av dränkbara pumpar och omrörare. Produkterna används i vatten och avloppsanläggningar vid bevattning och dränering samt olika industriprocesser. Företaget är etablerat på 140 olika marknader. Koncernen har 4000 personer anställda varav 1500 i Sverige.

ITT-Flygt presenterar en fristående hållbarhetsredovisning. Företaget presenterar principer i policyn för hållbar utveckling tillsammans med nyckelindikatorer från en rad olika punkter.

- Hälsa och säkerhet - antal sjukskrivningsdagar
- Rapporterade arbetsskador
- Energiförbrukning
- Vattenförbrukning
- Utsläpp av koldioxid
- Utsläpp av ozonnedbrytande ämnen
- Total mängd avfall
- Lägsta lön i förhållande till lagstadgad minimilön
- Antal kvinnliga anställda, antal kvinnor i högsta ledningen
- Utbildning och personlig utveckling

Informationen kring ITT-Flygts hållbarhetsredovisning är inhämtad vid intervju med Magnus Enell, koncerchef Hållbar Utveckling, ITT-Flygt AB, 2003-04-10 och 2003-04-16.

ITT-Flygt har fungerat som "pilotföretag" i samband med utvecklingen av GRI:s Sustainability Reporting Guidelines, och de väljer därför att följa GRI:s långa lista så långt de kan. Valet av nyckeltal är inte specifikt riktat mot någon speciell typ av intressent, utan rapporten vänder sig till både kunder, anställda, såväl nuvarande som framtida, myndigheter, kommuner, leverantörer och ägare. Magnus Enell påpekar dock att det vid framtagandet av indikatorer och nyckeltal för hållbarhetsredovisning är viktigt att vara lyhörd för vad eventuella intressenter vill veta.

ITT-Flygt har valt att använda en redovisning istället för tre. Man har därigenom fått ett gemensamt, strukturerat sätt att nå ut med redovisningen av såväl ekonomiska som miljömässiga och sociala aspekter till sina intressenter. Man anser även att man vunnit fördelar i "miljöimage", då det upplevs ärligare att redovisa hållbarhet.

Hållbarhetsredovisningen används både internt för utbildning, information och uppföljning, och skickas externt till ett brett spektrum av intressenter. Den används även till marknadsföring.

På frågan om hur ITT-Flygt bedömer möjligheter och svårigheter att slå samman information till en enda siffra, menar Magnus Enell att svårigheter kan uppstå på grund av brister i kvalitetskontrollen av informationen.

Ett standardiserat arbetssätt vid insamlandet av informationen till nyckeltalen skulle i hög grad bidra till ökad kvalitet och tillförlitlighet. Dessutom skulle utveckling av mjukvara för uträkning av indikatorer ytterligare bidra till att tillförlitligheten ökas. ITT-Flygt granskar allt insamlat material två gånger och jämför dessutom resultaten med tidigare redovisning. Skulle skillnader visa sig sker ytterligare kontroll av informationen innan den används i redovisningen.

Olika länder har kommit olika långt i arbetet med miljöredovisningen. Dessutom bidrar politiska, kulturella och i viss mån även religiösa skillnader till svårigheter vid informationsinhämtningen. Även användningen av omräkningstal varierar mellan olika länder och organisationer. För att komma till rätta med dessa problem bör man enligt Magnus Enell först börja med att redovisa de "enklare" indikatorerna och sedan gå vidare med successivt utökad redovisning.

Det upplevs som viktigt att hitta indikatorer och nyckeltal som speglar alla tre dimensionerna inom hållbarhetsredovisningen.

När detta mål uppnåtts bör det gå att få fram ett tal som på något sätt anger graden av hållbarhet för organisationen, t ex något slags "hållbarhetsindex". ITT-Flygt sponsrar en doktorand på högskolan i Kalmar som arbetar på detta projekt.

Man menar att det inom fem – sex år bör vara möjligt att ha någon form av sustainability index att använda.

Av de indikatorer/nyckeltal som vi valt ut i vår studie redovisas 2002:

Miljömässig prestanda:

1. CO₂-utsläpp

Baseras på interna mätdata. All omräkning av CO₂-utsläpp sker på huvudkontoret för att få så enhetliga värden som möjligt med högsta möjliga noggrannhet. Omräkningen sker enligt World Resources Institute: s riktlinjer. I beräkningen innefattas verksamhetens utsläpp inklusive de anställdas resor till och från arbetet.

2. Energiförbrukning

Redovisas i form av:

- Total energiförbrukning
- Andel förnybar energi
- Andel icke förnybar energi
- Energi av okänt ursprung

Andelen förnybar energi delas upp i energi genererad av biobränslen och vattenkraft. Andelen icke förnybar energi delas in i kol, olja och naturgas.

3. Avfall

Redovisas i form av:

- Total mängd avfall
- Andel farligt avfall
- Andel ofarligt (vanligt) avfall – ej återvinning

- Andel ofarligt (vanligt) avfall - återvinning (inkl. energi)

Socialt ansvarstagande:

1. Sjukfrånvaro
Svensk statistik definierar nyckeltalet. Redovisas som det totala antalet sjukfrånvarodagar för ITT-Flygt Group.
2. Krav på underleverantörer
Policyuttalande om att man följer FN: s Global compact.
3. Mångfald
Internationell definition används (FN eller UNESCO).
4. Kvinnor i ledande befattning
Redovisas som antal kvinnor i "senior executive positions" och kvinnor i "middle management positions".

Systemgränser för nyckeltalen varierar på grund av osäkerhet i informationen.

7.3 SAS

"SAS skall bidra till en hållbar utveckling genom att minimera sin miljöbelastning och optimera sin resursförbrukning" (SAS. 2002 s 107).

SAS AB är Nordens största börsnoterade flyg- och resekoncern. SAS koncernen erbjuder flygtransporter samt flygrelaterade tjänster med utgångspunkt från norra Europa. I koncernen ingår också hotellverksamhet med Rezidor SAS Hospitality. SAS publicerar hela sin miljöredovisning på Internet.

En sammanfattning av miljöredovisningen presenteras i den tryckta årsredovisningen. Fakta i rapporten är hämtade från sammanfattningen.

SAS redovisar 2001 följande nyckeltal:

Miljönyckeltal SAS Airline

- Miljöindex jämfört med 1996 som basår
- Bränsleeffektivitet

- Kabinfaktor, %
- Utsläpp av CO₂
- Utsläpp av NO_x

Miljönyckeltal Airline Related Businesses

- Andel anställda som genomgått miljöutbildning

Miljönyckeltal Residor SAS Hospitality

- Vattenförbrukning
- Energiförbrukning, GWh
- Utsläpp av CO₂
- Osorterat avfall

Övrigt: (redovisas inte i själva miljödelen)

- Miljöimage och imageindex
- Nöjda kunder
- Nöjda medarbetare

Informationen kring SAS hållbarhetsredovisning är inhämtad vid intervju 2003-04-09 med Niels-Eirik Nertun, miljödirektör, SAS.

SAS har idag kommit långt i redovisningen av två av dimensionerna för hållbarhetsredovisning. Företaget har 2001 fått utmärkelse för bästa miljörapport i Europa, och fick under samma år det norska Farmandpriset för bästa ekonomiska redovisning. Då det gäller redovisning av de sociala aspekterna är man bara i början av arbetet. Socialt ansvarstagande är ingenting man redovisar ännu, men koncernen är på god väg att påbörja redovisning av detta.

SAS använder redovisningen både för extern kommunikation av miljöprestanda och till internt förbättringsarbete. Hållbarhetsredovisningen riktar sig inte till någon specifik

målgrupp, utan SAS vill nå så många intressenter som möjligt. Redovisningen används även som faktabas för fortsatt dialog med exempelvis myndigheter, NGO: s och andra intressenter.

Redovisningen av hållbarhet är strategisk för SAS. Förutom att redovisningen visar företagets miljöprestanda, förbättrar den också företagets image både då det gäller total image och miljöimage. 1995 var bolagets miljöimage låg. Underlag för redovisning fanns, och nyckeltal togs fram för att förbättra SAS image.

På frågan om hur man bedömer möjligheter och svårigheter att slå samman informationen från stora verksamheter i en enda siffra, svarar N-E Nertun att sammanvägningen av parametrar till miljöindex gör det möjligt att inom flygbranschen göra jämförelser mellan de olika flygbolagen. Svårigheten med ett index är att olika organisationer kan använda olika omräkningstal/vägningstal. Detta kan medföra vissa skillnader mellan de olika underlagen till indexen.

CO₂-utsläpp, energiförbrukning och buller är lättast att redovisa pga. att värden för dessa miljöaspekter redan finns framtagna. Nyckeltalen togs fram bland annat för att förbättra företagets miljöimage, då flygbranschen innebär utsläpp av växthusgaser och användning av icke-förnyelsebara bränslen.

SAS har byggt upp interna system för datainsamling, både då det gäller ekonomiska och miljömässiga parametrar. För att skapa tillförlitlighet kring nyckeltalen har SAS redovisningar granskats av tredjepartsrevisorer. 1997 var SAS ett av fem företag noterade på svenska börsen vars redovisningar tredjepartsgranskades.

N-E Nertun menar att flygbolagen idag är likvärdiga vad gäller säkerhet och precision i framtagande av data och information som skall ligga till grund för nyckeltalen. En "branschstandardisering" är dock önskvärd då det gäller framtagning av underlag och data för att öka tillförlitligheten av nyckeltalen, och därmed också öka jämförbarheten mellan olika företag.

Då det gäller de nyckeltal för socialt ansvarstagande som tas upp i studien redovisar SAS inte något av dem. Inom koncernens hotellverksamhet arbetas dock med frågor rörande socialt ansvar och etik. Under intervjun framgick att 1 av 6 personer i bolagets ledning är kvinna, och att könsfördelningen inom organisationen är ungefär jämt

fördelad mellan kvinnor och män. Möjligen överväger manlig personal något. Någon definition av kvinnliga befattningshavare har inte gjorts.

N-E Nertun bedömer frågan om ett nyckeltal som visar samspelet mellan de tre olika dimensionerna av hållbar utveckling som komplex.

Det skulle vara mycket svårt att ta fram ett nyckeltal som samtidigt belyser alla tre dimensionerna, men nyckeltal som belyser två av dimensionerna skulle vara fullt möjliga att ta fram. Ett nyckeltal byggt på miljömässiga och ekonomiska aspekter skulle mycket väl kunna öka förståelsen för, och betydelsen av, ett aktivt miljö- eller socialt arbete om det visar att det faktiskt kan vara lönsamt.

FN: s konventioner respekteras i samband med kontraktering av leverantörer utomlands.

N-E Nertun angav att det kan finnas en risk för att GRI: s riktlinjer för hållbarhetsutveckling kan komma att bli för komplicerade eller omfattande att de kan förlora i lämplighet. Den checklista konsultfirman Deloitte & Touche tagit fram ses som ett mycket bra verktyg för denna typ av redovisning.

Av de indikatorer/nyckeltal som vi valt ut i vår studie redovisas 2002:

Miljömässig prestanda:

1. CO₂-utsläpp:
Redovisas i kiloton, innefattande utsläpp från flyg-, kabin- och markverksamhet.
2. Energiförbrukning:
Redovisas i totalt antal GWh innefattande energiförbrukning från kabin- och markverksamhet.
3. Avfall/miljöfarligt avfall:
Redovisas i kiloton sorterat avfall. Procentuell fördelning inom och mellan kabin- och markverksamheten redovisas dock. Procentuell andel av farligt avfall från markverksamheten redovisas också.

Socialt ansvarstagande:

1. Sjukfrånvaro
Uppdelad i procent mellan arbetare, tjänstemän, piloter och kabinpersonal inom SAS koncernen exkl. sidoverksamheter.

2. Krav på underleverantörer
Redovisas inte som nyckeltal, däremot anger SAS i redovisningen att det finns en strategi för hur en utvecklad dialog med leverantörerna sker för att reducera miljöbelastningen. Däremot nämns inget beträffande krav på underleverantörer gällande socialt ansvarstagande.
3. Mångfald
Redovisas inte som ett nyckeltal, dock beskriver SAS i sin personalfilosofi att man strävar efter att mångfalden bland SAS kunder återspeglas i koncernens personalsammansättning.
4. Kvinnor i ledande befattning
Redovisas inte. Definition av kvinnlig chef saknas.

7.4 Volvo Personvagnar

”På väg mot hållbarhet. Hållbar utveckling är att sträva efter balans mellan kundernas, samhällets och kommande generationers behov” (Volvo Personvagnar 2002 s 8).

Volvo Personvagnar är ett helägt dotterbolag i Ford Motor Company, sedan 1999. Volvos försäljnings- och service nät täcker mer än hundra länder.

De fyra största marknaderna är USA, Sverige, Tyskland och Storbritannien
(Volvo Personvagnar 2002).

Volvo Personvagnar har valt ut tolv punkter och viktiga nyckeltal som man menar skall täcka miljö-, sociala och ekonomiska aspekter. Åtta av dem tillhör miljö och sociala frågor.

Varje nyckeltal tilldelas ett plus-, likhets eller minustecken beroende på om det skett en förbättring eller försämring av nyckeltalet under året.

Punkter och nyckeltal för miljön

- Klimatförändringar- Minskade utsläpp av koldioxid från Volvobilarna.

- Luftutsläpp- Andel sålda bilar som uppfyller Euro4-/ulevkraven.
- Miljöstyrning- Andelen leverantörer som certifierats enligt ISO 14001.
- Öppenhet- Andelen Volvomodeller med miljövarudeklaration.

Punkter och nyckeltal för sociala frågor

- Företagskultur - Nöjda medarbetare på en skala från 1-100.
- Mångfald - Andel kvinnliga chefer.
- Arbetsvillkor - Sjukfrånvaro.
- Mänskliga rättigheter- Andelen affärspartners som har en policy för mänskliga rättigheter och arbetsförhållanden.

Informationen kring Volvo Personvagnars hållbarhetsredovisning är inhämtad vi intervju med Olof Drakenberg, Volvo Personvagnar 2003-04-17.

Varumärket Volvo Personvagnar förknippas idag med god säkerhet och utpräglat miljötänkande. Därför upplevs det självklart att redovisa hållbar utveckling. Det gäller att hela tiden stärka sitt varumärke.

Volvo Personvagnar har för årets redovisning valt en lite annorlunda strategi jämfört med föregående år. Man har en tydlig önskan att locka till läsning och kommer därför att presentera en redovisning med en lite annorlunda layout. Redovisningen riktar sig inte framför allt till analytiker, eftersom företaget inte är på börsen.

Tanken är att den skall spridas till alla medarbetare och att Volvo Personvagnaråterförsäljare skall känna sig lockade att visa upp den för blivande kunder. Olof Drakenberg menar att det är viktigt att locka dessa grupper till läsning. Volvo Personvagnar En annan målgrupp som nämns som viktig i sammanhanget är framtida anställda som vill skapa sig en uppfattning om företagets och vad det står för.

Redovisningen används med andra ord både internt och externt. Rapporten kommer dock inte att tredjepartsgranskas i egentlig mening av tredjepartsrevisorer. Olof Drakenberg menar att en formell revision av redovisningen inte är

nödvändig för att befästa trovärdigheten i det material man redovisar, men ser ändå framför sig någon typ av uttalande eller revision kommer att användas i framtiden.

Olof Drakenberg upplever att hållbarhetsredovisning är en lärande process och menar att den redovisning som i år presenteras är mognare i det avseendet att man försökt problematisera informationen något.

En annan skillnad är att företaget i år inte följer GRI: s riktlinjer, utan säger istället att man är inspirerad av GRI: s riktlinjer. En anledning är att finansiell information utelämnas i redovisningen.

Volvo Personvagnar redovisar nu sådant som de anser visar utvecklingen. Modellen med att lista de nyckeltal man vill lyfta fram och tilldela dem ett plus eller minus för att visa hur arbetet fortskrider, har man valt även i år, med en del tillägg för ytterligare några nyckeltal.

Det upplevs också som viktigt att redovisa hållbarhet för att kunna erhålla framtida arbetskraft.

På frågan om hur Volvo Personvagnar bedömer svårigheter och möjligheter att slå samman information till en indikator eller ett nyckeltal menar Olof Drakenberg att ett problem är att information hela tiden går förlorad och detta kan orsaka viss osäkerhet i indikatorerna man redovisar. Svårigheter finns även då det i Volvo Personvagnars anläggningar finns andra hyresgäster, vars utsläpp inte bör ingå i de siffror man redovisar.

Det upplevs som svårt att i dagsläget finna ett nyckeltal som speglar alla tre dimensionerna. Nyckeltal som speglar två av dimensionerna bör vara möjliga att ta fram, men det är inget som redovisas idag. Ekonomiska argument används dock för att påvisa ekonomisk nytta av olika åtgärder, såväl miljömässiga som sociala.

Man anser inom Volvo Personvagnar att det är svårt att jämföra nyckeltal/indikatorer mellan olika företag, främst sådana som verkar inom skilda branscher. Det som upplevs lämpligast idag är interna jämförelser över tiden inom ett och samma företag. Man bör dock kunna harmonisera redovisningen inom de olika branscherna för att på så sätt kunna underlätta jämförelser mellan företag inom samma bransch. Dock måste redovisning och indikatorer/nyckeltal utvecklas ytterligare innan detta mål kan nås.

Av de indikatorer/nyckeltal som vi valt ut i vår studie redovisas 2002:

Miljömässig prestanda:

1. CO₂-utsläpp:
Redovisas dels som antal ton/tillverkad bil och då det gäller produktion redovisar fabriker i antal ton. I rapport till Volvo Personvagnar exkluderas företag vars verksamhet finns i anslutning till Volvo Personvagnars lokaler i redovisningen av CO₂-utsläpp. Transporter och tjänsteresor räkas inte med, liksom anställdas resor till och från arbetet. Mot bakgrund av att bilarnas främsta koldioxidutsläpp sker vid användning redovisar Volvo Personvagnar trenden för bilarnas genomsnittliga bränsleförbrukning.
2. Energi:
Redovisas som total energianvändning och som energianvändning/tillverkad bil. Den redovisade energiförbrukningen omfattar enbart produktion. I den tryckta rapporten görs inte någon indelning i olika energikällor. Det redovisar man däremot på nätversionen.
3. Avfall:
Redovisningen omfattar endast avfallsgenerering från produktion.

Socialt ansvarstagande:

1. Sjukfrånvaro: Siffran definieras som andel frånvaro pga sjukdom i förhållande till totalt arbetad tid
2. Krav på underleverantörer: I grunden gäller Global Compacts principer. Dock ställs från Volvo Personvagnar ett krav på arbete enligt ISO 14001, då man anser att företag som arbetar enligt detta system har en viss vana att hantera rutiner och frågor rörande miljö, och bör då lättare kunna hantera frågor som rör bl.a. socialt ansvarstagande. Arbete pågår med att utveckla rutinerna.
3. Mångfald:
Definieras av Volvo Personvagnar som: "Allt det som gör oss olika."
I rapporten för 2002 redovisas personalens kännedom

om mångfaldsbegreppet i avvaktan på en bättre indikator. Nästa år planerar man att redovisa antal genomförda aktiviteter kopplat till begreppet mångfald.

4. Kvinnor i ledande befattning:
Andelen kvinnor på ledande befattningar redovisas. Med ledande befattning menas antingen att man har underställda (att man leder ett team i produktionen räknas inte) eller strategiska befattningar/expertroller utan underställda.

7.5 Schenkerkoncernen

”Our ambition is to pursue the necessary efforts to become the most environmentally sustainable logistics provider in the world” (Schenker AG 2002).

Informationen om Schenkers arbete med hållbarhetsredovisning är inhämtad från skriften ”New Directions-Schenker and the environment” och från samtal med Johan Trouvé, Head Environmental Affairs och Ulla Åhrlin, Project leader Environmental Affairs i Göteborg , 2003-04-03.

Schenker tar inte fram någon hållbarhetsredovisning på koncernnivå. En av orsakerna är enligt Johan Trouvé att koncernen flera gånger under de senaste åren omorganiserat och utökat verksamheten och koncernledningen har därför inte prioriterat den frågan. En annan orsak är svårigheter i att få fram konkreta data att presentera. Organisationen är stor, man har verksamhet i 107 länder på 1000 platser och detta försvårar datainsamlandet.

Schenker redovisar i första hand den information som efterfrågas, i andra hand den information man har möjlighet att ta fram konkreta siffror på. Den målgrupp man i första hand vänder sig till är kunder. De efterfrågar i första hand information kring CO₂-utsläpp och EURO-klasser, dvs. ålder på lastbilsflottan. Annan information som efterfrågas av kunden är graden av ISO 14001 certifiering.

Möjligheterna att få fram relevanta data och sedan slå samman detta i en enda siffra bedöms som svårt. Schenker är ett tjänsteföretag som inte själva äger de transportfordon som används. Verksamheten är inte tillståndspliktig och behöver därför inte heller sammanställa sin miljöpåverkan i någon form av miljörapport. Detta gör att det inte finns färdiga data att samla in.

En annan försvårande omständighet bedöms vara att organisationen är stor och spridd geografiskt. I detta ligger att det finns ett flertal olika organisationskulturer och synsätt som skall likriktas när det gäller miljöarbetet. Det finns en tröghet i organisationen och förbättringar kräver att frågor kring hållbarhet får mogna.

När det gäller frågan om Schenker anser att det finns behov av att utarbeta nyckeltal som visar samspelet mellan de tre olika dimensionerna av hållbar utveckling, svarar Ulla Åhrlin att det är av stor vikt för att kunna utbilda medarbetarna inom organisationen. Det finns ett stort behov av att kunna peka på sambanden, och på så sätt kunna visa den ekonomiska nyttan med att arbeta med miljö och socialt ansvarstagande. Då skulle man kunna komma ifrån en "gammaldags" inställning att miljöarbete inte är lönsamt.

För att kommunicera sin vision och sina intentioner har Schenker tagit fram en redovisning som visar var man står idag. Av de indikatorer/nyckeltal som vi valt ut i vår studie redovisas 2002:

Miljömässig prestanda:

1. CO₂-utsläpp
Redovisade i tusentals ton, vilka är uppdelade i procent på fasta anläggningar och transporter. Personalens resor är ej inräknade.
2. Energi användning
Redovisas inte.
3. Avfall/Miljöfarligt avfall
Redovisas inte.

Socialt ansvarstagande:

1. Sjukfrånvaro
Redovisas inte.
2. Krav på underleverantörer
Redovisas inte.
3. Mångfald
Redovisas inte.
4. Andel kvinnor i ledande befattning
Redovisas inte.

Övriga indikatorer/nyckeltal som redovisas är:

- Miljöutbildad personal
Antal anställda i procent som har deltagit i minst 3 h miljöutbildning.
- Implementering av ISO 14001 inom verksamheten
Procent certifierade och procent på väg mot certifiering.
- Marknadens intresse i miljöarbetet
Procent uppdelat i vikande, stabilt och ökande.
- Lastbilsflottans miljöklassificering
Procent fördelat i EURO-klasser 1-4.
- Framtida lagkrav och regleringar rörande verksamheten
Procent vikande, stabilt och ökande.

7.6 Schenker AB

Informationen kring Schenker AB: s hållbarhetsredovisning är inhämtad vid samtal med Monica Jadsén Holm, Schenker AB, 2003-04-01.

Schenker är Sveriges största transport- och logistikföretag. Schenker erbjuder inrikes och utrikes landtransporter, logistik med kringtjänster samt förtullning och dokumenthantering. Inrikestrafiken sker dels via ett antal åkerier i Sverige, dels via dotterbolaget Schenker åkeri AB. Sammanlagt består inrikestrafiken av 4 100 fordon och man har representation på 70 orter runt om i Sverige. Utrikestrafiken bedrivs i samarbete med övriga Schenkerbolag i Europa, som i sin tur har nationella avtal med åkerier (Schenker AB, 2001).

Schenker AB tar i år fram sin första hållbarhetsredovisning. Redovisningen gäller Schenker AB och syskonbolag i Sverige och beräknas vara klar i slutet av maj. Schenker AB har i årets redovisning för avsikt att följa GRI: s riktlinjer från punkt till punkt i den mån man kan ta fram indikatorer att redovisa. I de fall där data saknas eller behöver kompletteras ytterligare kommer detta att redovisas och förklaras närmare. Schenker väljer att redovisa utifrån vad man inom GRI kallar för core indicators. Monica Jadsén Holm anser inte att valet av indikatorer är målgruppsanpassat, men nämner kunder, anställda och framtida anställda som viktiga målgrupper.

Möjligheterna att slå samman information till en enda siffra bedöms som goda, i vissa fall finns det skäl att hålla isär olika typer av data istället för att slå samman siffrorna. I de fall när det alternativet väljs är det med avsikt att förtydliga informationen. Det kan till exempel handla om att redovisa grön el separat.

På frågan om det finns ett behov av någon typ av riktlinjer som tydligt definierar hur man skall skapa kvalitet och tillförlitlighet kring de siffror man presenterar, svarar Monica Jadsén Holm att man i första hand bör utgå ifrån att de svenska företag som arbetar med den här typen av redovisning, utgår från god redovisningssed. Hon känner också att Schenker måste kunna svara på frågor som rör redovisningen. Inför nästa års redovisning håller Schenker på att titta på om det finns möjlighet att ta fram nyckeltal som visar samspelet mellan de olika dimensionerna av hållbar utveckling.

På frågan om hur företaget ser på värdet av att redovisa hållbarhet svarar Monica Jadsén-Holm att kostnaden för framtagandet av redovisningen är relativt stor. Att företaget väljer att ta fram en redovisning visar att det är av stort värde att redovisa hållbarhet.

Av de nyckeltal/indikatorer som rör vår studie redovisar Schenker:

Miljömässig prestanda:

1. CO₂-utsläpp
Redovisar dieselförbrukning kopplat till transporter.
2. Energi
Ja, köpt el energi.
3. Avfall/miljöfarligt avfall
Ja, uppdelat i fraktioner, brännbart, osorterat. Farligt avfall redovisas uppdelat.

Socialt ansvarstagande:

1. Sjukfrånvaro
Ja, redovisas i % tjänstemän, kollektivanställda.
2. Krav på underleverantörer
Ja, policy, uttalande att man följer svensk lagstiftning.

3. Mångfald
Ja, jämställdhetspolicy.
4. Kvinnor i ledande befattning
Ja, redovisas i % könsfördelning mellan tjänstemän, andel kvinnor. Chef definieras av Schenker som någon som har en eller flera anställda under sig.

8 Resultat

Varför har man valt att redovisa just de nyckeltal och indikatorer man redovisar?

- Man vill veta i vilken utsträckning man bidrar till att miljöhoten förstärks (ABB).
- De har fungerat so pilotföretag i samband med utveckling av GRI: s riktlinjer, och redovisar därför i enlighet med GRI: s långa lista (ITT-Flygt).
- Vissa indikatorer är lätta att redovisa då värden för dessa aspekter redan var framtagna (SAS).
- Man redovisar i första hand den information som efterfrågas, i andra hand den information man har möjlighet att ta fram konkreta siffror på (Schenker Koncern).
- Avsikten är att följa GRI: s riktlinjer från punkt till punkt i den mån man kan ta fram indikatorer att redovisa (Schenker AB).
- Man redovisar sådant som de anser visar hur och på vad de blir bättre (Volvo Personvagnar).

Är valet av indikatorer och nyckeltal målgruppsanpassat?

- Hållbarhetsredovisningen riktas till ett brett spektrum av intressenter, framförallt mot kunder, myndigheter och egen personal (ABB).
- Valet är inte specifikt riktat mot någon speciell typ av intressent, utan rapporten vänder sig till både kunder, anställda, såväl nuvarande som

framtida, myndigheter, kommuner, leverantörer och ägare (ITT-Flygt).

- Redovisningen riktas inte mot någon specifik målgrupp, utan man vill nå så många intressenter som möjlig (SAS).
- Den information man redovisar vänder sig i första hand till kunder (Schenker Koncern).
- Hållbarhetsredovisningen är inte målgruppsanpassad, men man nämner kunder, anställda och framtida anställda som viktiga målgrupper (Schenker AB).
- Man vänder sig i första hand till medarbetare och återförsäljare (Volvo Personvagnar).

Vilka underlag och definitioner har man använt?

Det har varit svårt att få konkreta svar på vilka underlag som använts vid framtagandet av nyckeltal och indikatorer. Därför omfattar resultatet endast definitioner och hur man valt att redovisa respektive indikator.

Miljömässig prestanda:

CO₂:

- Samtliga sex företag redovisar CO₂-utsläpp.
- Tre företag redovisar utsläpp från transporter
- Ett företag inkluderar utsläpp från de anställdas resor till och från arbetet.
- Fyra företag redovisar total mängd CO₂-utsläpp i ton
- Två företag redovisar CO₂-utsläpp per tillverkad enhet respektive CO₂-utsläpp per anställd.

Energiförbrukning:

- Fem av sex företag redovisar total energiförbrukning.

- Tre företag redovisar energiförbrukning fördelad på olika energikällor.
- Två företag sätter energiförbrukningen i förhållande till tillverkad enhet respektive energiförbrukning per anställd.

Avfall/farligt avfall:

- Fem av sex företag redovisar total mängd producerat avfall.
- Fyra företag redovisar mängden farligt avfall.
- Tre företag redovisar avfallet uppdelat i fraktioner.

Socialt ansvarstagande:

Sjukfrånvaro:

- Fem av sex företag redovisar sjukfrånvaro.
- Två företag redovisar procentuell sjukfrånvaro fördelad på tjänstemän och kollektivanställda.
- Ett företag redovisar sjukfrånvaro som förlorade arbetstimmar.
- Två företag redovisar sjukfrånvaro som antal sjukdagar.

Krav på underleverantörer:

- Inget av företagen i studien redovisar indikatorer eller nyckeltal som speglar krav på underleverantörer. Fem av sex företag redovisar istället detta med policyuttalande.

- Ett av sex företag tar fram ett system för övervakning av underleverantörernas förmåga att leva upp till företagets sociala policy.
- Ett företag har för avsikt att kunna garantera att första ledet av underleverantörer och kunder följer företagets policy.
- Tre företag uppger att de följer FN: s Global Compact.
- Ett företag ser koppling mellan arbete enligt ISO 14001 och förmåga att arbeta med socialt ansvarstagande.
- Ett företag uppger i policy att svensk lagstiftning är ett minimikrav för leverantörer.

Mångfald:

- Ett företag arbetar i ett flertal länder med olika program för att stödja etnisk mångfald och minoriteter.
- Ett företag uppger sig använda en internationell definition av mångfald. Dock framgår det ej vilken definition som används.
- Ett företag uppger att mångfalden av företagets kunder också skall återspeglas i koncernens personalsammansättning.
- Ett företag har en klar definition hur de definierar begreppet mångfald och redovisar ett nyckeltal rörande aktiviteter knutna till begreppet mångfald.
- Ett företag hänvisar till sin jämställdhetspolicy.

Kvinnor i ledande befattning:

- Fyra av sex företag redovisar antal kvinnor i ledande befattning.
- Två företag redovisar procentuell fördelning av antal kvinnliga chefer.

- Ett företag redovisar kvinnliga befattningshavare i olika nivåer.

Hur bedömer man möjligheter och svårigheter när det gäller att slå samman informationen från stora verksamheter till en enda siffra?

- Det medför numera inga större problem eftersom man har utvecklade rutiner och system för informationsinhämtning då det gäller miljöprestanda, men arbetet med socialt ansvarstagande har ännu inte kommit lika långt (ABB).
- Svårigheter kan uppstå på grund av brister i kvalitetskontrollen av informationen. Olika länder har kommit olika långt i arbetet med miljöredovisning. Detta medför svårigheter vid datainsamlingen (ITT-Flygt).
- Möjlighet finns att aggregera information till ett branschindex. I detta ligger svårigheter om olika organisationer använder olika omräkningstal/vägningstal (SAS).
- Det bedöms som svårt. Detta hänger samman med att de inte sammanställer sin miljöpåverkan i en miljörapport eftersom verksamheten inte är tillståndspliktig. Organisationen är också stor och spridd geografiskt (Schenker Koncern).
- Möjligheterna att slå samman information bedöms som goda, dock finns i vissa fall skäl att hålla isär olika typer av data istället för att slå samman informationen (Schenker AB).
- Problem finns då information hela tiden går förlorad och detta kan orsaka viss osäkerhet i indikatorerna man redovisar (Volvo personvagnar).

Upplever man ute i företagen ett behov av någon typ av riktlinjer som tydligt definierar hur man skall skapa kvalitet och tillförlitlighet kring de siffror man redovisar?

- Ett standardiserat förfarande vid informationsinsamlingen är önskvärt (ABB).

- Ett standardiserat arbetssätt vid insamlandet av informationen till indikatorerna skulle i hög grad bidra till ökad kvalitet och tillförlitlighet (ITT-Flygt).
- En branschstandardisering är önskvärd då det gäller framtagning av underlag och data (SAS).
- Man bör i första hand utgå ifrån att företag som arbetar med hållbarhetsredovisning tillämpar god redovisningssed (Schenker AB).
- En harmonisering av redovisningen inom olika branscher bör underlätta skapandet av kvalitet och tillförlitlighet (Volvo Personvagnar).

Finns det ett behov av att utarbeta någon form av nyckeltal som visar samspelet mellan de tre olika dimensionerna av hållbar utveckling?

- Det finns ett behov av att kunna kommunicera miljöprestanda på samma sätt som teknisk prestanda. Objektiva indikatorer krävs (ABB).
- Det upplevs som viktigt att hitta indikatorer och nyckeltal som speglar alla tre dimensionerna inom hållbarhetsredovisningen. Inom några år bör det vara möjligt att ha någon form av sustainability-index att använda (ITT-Flygt).
- Det skulle vara svårt att ta fram ett nyckeltal som samtidigt belyser alla tre dimensionerna, men nyckeltal som speglar två av dimensionerna skulle vara möjliga att ta fram (SAS).
- Det finns ett behov av att utveckla nyckeltal som speglar de tre olika dimensionerna av hållbar utveckling för att kunna utbilda medarbetarna inom organisationen. Det finns också ett stort behov av att kunna peka på sambanden, och på så sätt visa den ekonomiska nyttan med att arbeta med miljö och socialt ansvarstagande (Schenker).
- Arbete med att försöka finna nyckeltal som visar samspelet mellan de olika dimensionerna av hållbar utveckling pågår (Schenker AB).

- Nyckeltal som speglar två av dimensionerna kan vara möjliga att ta fram. Ekonomiska argument används idag för att påvisa ekonomisk nytta av olika åtgärder, såväl miljömässiga som sociala (Volvo personvagnar).

Hur använder man hållbarhetsredovisningarna som producerats, internt och externt?

- Hållbarhetsredovisningen används mest till extern kommunikation, men innehåller också ett antal "commitments" som på detta sätt kommuniceras till alla anställda. Rapporten översätts till 22 olika språk för att göras tillgänglig för alla medarbetare världen över (ABB).
- Hållbarhetsredovisningen används både internt för utbildning, information och uppföljning och skickas externt till ett brett spektrum av intressenter. Den används även till marknadsföring (ITT-Flygt).
- Redovisningen används både för extern kommunikation av miljöprestanda och till internt förbättringsarbete (SAS).
- Redovisningen används till extern kommunikation av miljöprestanda (Schenker).
- Hållbarhetsredovisningen används för att visa förbättrad prestanda och kommunikation internt (Volvo personvagnar).

Hur bedömer man på de olika företagen värdet av att redovisa hållbarhet?

- Företagets miljöimage har blivit bättre. De ingår numera i Dow Jones Sustainability Group Index. Internt ser man värdet av möjlighet till ständig förbättring (ABB).
- Man har vunnit ett gemensamt, strukturerat sätt att redovisa såväl ekonomiska som miljömässiga och sociala aspekter. Man har även vunnit

fördelar i miljöimage då det upplevs ärligare att redovisa hållbarhet (ITT-Flygt).

- Företagets image har förbättrats både vad det gäller miljöimage och total image (SAS).
- Kostnaden för framtagandet av redovisningen är relativt stor. Att företaget väljer att ta fram en redovisning visar att det är av stort värde att redovisa hållbarhet (Schenker AB).
- Företaget upplever det som självklart att redovisa hållbar utveckling. Det stärker varumärket (Volvo personvagnar).

9 Analys

9.1 Samstämmighet i redovisningen

Att arbetet med hållbarhetsredovisning ännu så länge är i sin linda har framgått både vid den inledande litteraturstudien och vid kontakten med de studerade företagen. Företagen har sedan länge vana att redovisa verksamhetens ekonomiska prestanda, medan arbetet med att rapportera miljöprestanda och sociala prestanda bara pågått under det sista decenniet.

Att sammanväva dessa tre olika typer av redovisningar till en redovisning av hållbarhet har bara några få år på nacken. Att det är ett nytt område märks både vad det gäller redovisningarnas innehåll och på det sätt informationen presenteras. Vid intervjuerna framkom att man i en del fall inte riktigt hittat formen för hur informationen skall presenteras. Man har en önskan att den skall nå ut till så många som möjligt. Under intervjuerna framkommer att en klar och omfattande dialog med den rapporterade organisationens intressenter är av största vikt vid framtagandet av en hållbarhetsredovisning. Även om syftet med redovisningen inte är att rikta sig till någon specifik målgrupp, visar resultatet att kunder och medarbetare är målgrupper som upplevs som särskilt viktiga.

Trots att flera av de undersökta företagen har intentionen att följa GRI: s riktlinjer är skillnaderna stora. Skillnaderna ligger i vilken grad man väljer att följa GRI: s långa lista av indikatorer. Man har kommit olika långt i sitt arbete och har olika ambitionsnivåer. Detta är inget problem i sig, GRI: s riktlinjer inbjuder till arbete på olika ingångsnivå.

Det faktum att många av de tillfrågade företagen är tillståndspliktiga och därför måste lämna in en miljörapport gör att de, när det gäller redovisning av miljömässig prestanda, ligger ganska långt framme. Man har färdiga mätdata att samla in och presentera i en hållbarhetsredovisning. Trots detta uppger företagen i flera fall att de inte kan garantera att de siffror som presenteras är exakta.

När det gäller redovisning av hur man arbetar med socialt ansvarstagande är det tydligt att det finns en större ovana. Både när det handlar vilken typ av information som bör presenteras och hur. Det finns också en stor osäkerhet när det gäller vilken typ av nyckeltal som skulle kunna spegla socialt ansvarstagande. Företagen redovisar idag i huvudsak socialt ansvarstagande med policyuttalanden av olika slag.

När det gäller sjukfrånvaro redovisar alla detta relativt samstämmigt. Vilken typ av sjukfrånvaro och därmed vilka som hamnar i statistiken redovisas inte konkret.

Större osäkerhet och skillnader märks när företagen redovisar vilka krav de ställer på sina underleverantörer. Här hänvisar man till svensk lagstiftning eller ett policyuttalande, ofta kopplat till Principerna för FN: s Global Compact. Tydliga bevis på att man tagit hänsyn till policy eller liknande i beslut avspeglas inte i redovisningen.

Samma osäkerhet speglas i redovisningen av mångfald. Samtliga företag hänvisar till en policy inom företaget, samtidigt har endast ett företag tydligt definierat vad mångfald betyder och tagit fram ett nyckeltal som de anser speglar hur man inom företaget arbetar med mångfald.

När det gäller hur man på företagen redovisar andelen kvinnor i ledande befattning kan man konstatera att alla utom ett företag redovisar siffror för detta. Här liksom i redovisningen av sjukfrånvaro saknas tydlig definition som klargör vilka som hamnar i statistiken.

9.2 Sammanställning av information och jämförelser

Studien visar att det trots inarbetade rutiner och system för insamling och analys av information kan finnas problem att sammanställa information från stora organisationer. Detta av flera skäl. Det främsta är att det i dagsläget inte finns något etablerat, standardiserat sätt att samla in och analysera information för att säkerställa kvaliteten på materialet.

Vissa av företagen i studien anger dock att det inte medför några större svårigheter att samla in och aggregera information. I de fall det anges som ett problem hänvisar man till att arbetet med miljöredovisning i vissa länder har helt andra förutsättningar än i Sverige. Detta beror på andra politiska och ekonomiska system, vilka inte har samma lagstiftning, vana eller traditioner att redovisa miljöprestanda. Problemen kan även kopplas till de skillnader i företagskultur som kan finnas i andra länder.

Sådana problem innebär att kvaliteten och validiteten på insamlat material blir osäker, vilket i sin tur påverkar trovärdigheten på de siffror man redovisar. Ett annat skäl till minskad validitet på data som anges är användningen av omräkningstal mellan olika enheter som används i olika länder.

Då det gäller externa jämförelser mellan olika organisationer, tyder mycket på att det i dagsläget är svårt att göra rättvisande och detaljerade jämförelser. Under intervjuerna i studien har det visat sig att olika företag använt olika slags systemgränser för de indikatorer de redovisar. Detta påverkar naturligtvis jämförbarheten.

Alla företagen i studien redovisar CO₂-utsläpp, men till de redovisade indikatorerna och nyckeltalen har man valt olika systemgränser. Det finns även skillnader i de data indikatorerna bygger på. Detta innebär att trots att samtliga företag i studien redovisar CO₂-utsläpp går det inte att göra rättvisande jämförelser.

Då det gäller energiförbrukningen visar studien samma resultat. Även här skiljer sig systemgränser och dataunderlag mellan företagen. Ett företag har valt att inte redovisa energiförbrukningen. Endast två företag redovisar också något mått på energieffektiviteten, då de sätter energiförbrukningen i förhållande till antal tillverkade enheter och antal anställda. Dessa nyttomått kan naturligtvis variera över tiden, beroende på bl.a. konjunktursvängningar el dyl., och kan därför te sig något mindre exakta under en viss tidsperiod. De anger dock ett mått på hur effektivt företagen utnyttjar sin energi.

Även då det gäller avfall visar resultatet av studien att indikatorerna inte är jämförbara. Ett av företagen har valt att inte redovisa mängden avfall och två av företagen har valt att inte redovisa mängden farligt avfall. Då det handlar om verksamheter inom olika branscher är det inte rimligt att jämföra företagens avfallsgenerering.

När det gäller indikatorer för socialt ansvarstagande går det heller inte att göra några direkt djupgående jämförelser.

Redovisningen av sjukfrånvaro är svår att jämföra då två av fem företag redovisar sjukfrånvaro som antal sjukdagar och två företag redovisar den procentuella fördelningen av sjukfrånvaron mellan tjänstemän och kollektivanställda. Jämförelser då det gäller kvinnor i ledande befattning är i någon mån möjlig att göra eftersom denna indikator inte berörs av samma svårigheter då det gäller systemgränser och dataunderlag. Ett företag redovisar över huvud taget inte antalet kvinnliga chefer.

10 Diskussion

10.1 Övergripande diskussion

Studiens slutsats bygger på studier av sekundärdata i kombination med tolkning av kvalitativa intervjuer. Vi anser att de data som samlats in har hög validitet. Naturligtvis är de resultat och slutsatser vi kommit fram till beroende av de urval av företag som gjorts. Möjligen skulle resultatet blivit annorlunda om vi gjort ett annat urval. Detta gäller urval både med avseende på företag, men även urval när de gäller vilka som valts ut för intervju. Studiens reliabilitet är på samma sätt beroende av att man använder samma urval om studien skall kunna ge samma resultat om den görs av någon annan.

På grund av omorganisationer inom några av företagen kan detta urval medföra en felkälla, då personal som tidigare arbetat med organisationens hållbarhetsredovisning övergått till andra uppgifter och inte deltagit i intervjuerna. Detta skulle kunna innebära att vissa frågor som ställts bättre hade kunnat besvaras av annan personal än de intervjuade. Något av företagen har ännu inte påbörjat arbetet med hållbarhetsredovisning utan redovisar endast organisationens visioner angående hållbar utveckling inom miljö och socialt ansvarstagande.

De människor vi varit i kontakt med är alla insatta och engagerade i sitt arbete. Vi tycker oss se, utan att säkert veta, att problematiken ligger i att implementera arbetet med frågor som rör hållbar utveckling in i organisationen. Att skapa förståelse och samsyn inom en organisation kring de tre dimensionerna av hållbar utveckling och hur de hänger samman är en stor utmaning.

Det faktum att företagen tillsammans med andra organisationer aktivt arbetar med frågor som rör hur man ekonomiskt, socialt och miljömässigt kan nå hållbar utveckling är oerhört positivt. Att det än så länge finns stora brister är fullt acceptabelt med tanke på att området är så nytt.

De deklARATIONER som antagits inom ramen för FN: s arbete tillsammans med det arbete rörande mellanstatliga lagar och överenskommelser kring företagens ansvar är ytterligare en stark drivkraft.

Arbetet med att utveckla hållbarhetsredovisning och skapa generellt accepterade mallar för företags och organisationer kommer att pågå under lång tid. Arbetet med detta är som det framgår av studien i början av sin utveckling. GRI har som mål att ta fram riktlinjer och medverka till att den information som presenteras skall vara relevant, trovärdig och jämförbar. Arbetet förväntas också hjälpa till att belysa relationen mellan de olika dimensionerna av hållbar utveckling. Arbetet har med all säkerhet drivit på utvecklingen i positiv riktning.

Det faktum att företagen kommit långt och redovisar miljöprestanda relativt samstämmigt var förväntat med hänsyn till att redovisning av miljöprestanda förekommit en tid. Det som däremot inte kändes lika självklart innan arbetet var att det fanns en så stor osäkerhet beträffande konkreta definitioner och nyckeltal när det gäller frågor som rör socialt ansvarstagande och då i första hand de nyckeltal och indikatorer som rör krav på underleverantörer och mångfald.

Redovisningarna är enligt vår mening långt ifrån framme när det gäller jämförbarhet. Frågan är om det är relevant och om det finns ett behov av att jämföra en organisation med en annan då det gäller faktiska prestanda.

Frågan är också om det går att jämföra verksamheter inom olika områden. Det som däremot är viktigt är att den information som presenteras är relevant och trovärdig.

Skall man nå ända till målen när det gäller relevans och trovärdighet är lösningen enligt vår mening någon typ av riktlinjer som tydligt anger hur informationen skall samlas in och kvalitetssäkras.

Här kan möjligen standarden för utvärdering av miljöprestanda ISO 14031 bidra.

Under intervjuerna framkom att en klar och omfattande dialog med den rapporterade organisationens intressenter är av största vikt vid framtagandet av en hållbarhetsredovisning.

Här kan klargöras vad intressenterna vill veta, och därmed också vad organisationen skall redovisa. Hur dialogen skall utformas är under utveckling inom framtagandet av standarden för miljökommunikation, ISO 14063.

I riktlinjerna från GRI framhålls det tydligt som viktigt att informationen kan värderas av investerare, banker och försäkringsbolag. Med hänsyn till detta är det förvånande att ingen av de intervjuade hänvisar till någon av dessa intressenter under intervjuerna.

I dialogen med företagets intressenter kan grunden för en enhetlig och relevant redovisning byggas, som på ett ändamålsenligt sätt speglar organisationens arbete med hållbar utveckling. Det framkommer även att arbetet med att rapportera hållbar utveckling också bidrar till att företaget utvecklas i sitt arbete med att mäta och övervaka kritiska aspekter, vilket ligger helt i linje med EMAS och ISO 14001: s krav om ständig förbättring.

10.2 Jämförbarhet och sammanställning av information

Studien visar att anledningen till arbetet med indikatorer främst är, utöver lagkrav på redovisning av miljöpåverkan, att företagen skall kunna göra interna jämförelser för att kunna följa upp och förbättra sin miljöprestanda. Jämförbarheten hos indikatorer eller nyckeltal är av detta skäl en mycket viktig aspekt i företagets arbete med indikatorer. Men önskvärt är också att indikatorerna skall kunna användas till jämförelser mellan skilda företag och organisationer.

Enligt GRI skall den rapporterade organisationen upprätthålla en konsekvent systemgräns och omfattning för rapporteringen, redovisa gjorda förändringar och återupprätta tidigare rapporterad information.

Denna princip skall möjliggöra att rapportering av ekonomiska, miljömässiga och sociala prestanda lättare skall kunna jämföras med den rapporterade organisationens egna tidigare rapporterade prestanda såväl som med prestanda från andra organisationer. Under intervjuerna framgick att detta innebär att interna jämförelser underlättas av detta, men man var mera osäker på huruvida det verkligen medför att externa jämförelser underlättas. GRI fastställer inte några kriterier för vad som bör ingå i indikatorunderlaget.

Jämförelser kräver att ett företag återkommande använder sig

av samma definition av indikatorerna, samma systemgränser och samma metodik vid insamling och analys av information. Tidsaspekten spelar också en stor roll. Det skall vara möjligt att använda en och samma indikator under en längre tid för att få ett rättvisande och tillförlitligt resultat.

Det är naturligtvis svårt att jämföra företag och organisationer som verkar inom olika branscher, men även inom en och samma bransch kan jämförelser vara svåra att göra. Det som i dagsläget är mest relevant är interna jämförelser och jämförelser mellan företag med likartad verksamhet inom samma branscher. Det har under de i studien ingående intervjuerna framkommit att det i dag skulle vara svårt att göra några mera djupgående och direkta jämförelser mellan olika individuella organisationer, beroende på skilda verksamheter, skillnader i hur man väljer att redovisa etc. Som exempel kan nämnas de företag i studien som väljer att redovisa t ex avfallsmängden fördelad i olika fraktioner eller de som underlåter att redovisa mängden farligt avfall. Ett av skälen till detta är att verksamheterna kan vara så olika till sin natur att det trots att de tillhör samma bransch helt skiljer sig från varandra. Företagens arbetssätt med indikatorer kan också ha stora variationer, vilket kan innebära att jämförelser kan vara svåra och ibland olämpliga att göra.

Följande krav kan ställas på indikatorer och nyckeltal med avseende på jämförbarhet:

- Lämpliga indikatorer som är tillämpbara en längre tid
- Indikatorerna är enkla och lätta att mäta
- Klar definition av nyckeltalen
- Klar definition av systemgränserna
- Nyttomåtten som används i eventuella nyckeltal bör ha samma systemgränser som fastställts för indikatorerna
- Metodiken vid datainsamling bör vara den samma från gång till gång

Förutsättningen för att det skall gå att jämföra indikatorer och nyckeltal med varandra är att de redovisar samma sak och att de har liknande avgränsningar och bygger på i stort sett samma underlag. Trots att företagen som studerats i stort sett redovisar samma slags indikatorer påverkas jämförbarheten

av användning av olika systemgränser och underlag. Det visar sig att olika företag inkluderar olika parametrar både vid fastställandet av systemgränser och vid kvantifieringen av indikatorerna.

Ett problem som påtalats under intervjuerna är användningen av omräkningstal vid sammanställningen av dataunderlaget. Här måste exakta omräkningstal användas konsekvent för att exaktheten i det insamlade materialet skall säkerställas över tiden, så att kvaliteten på materialet och jämförbarheten inte minskar.

Analys av företagsstudien visar att det är stora skillnader i valet av systemgränser företagen emellan. Just definitionen av systemgränserna är viktig, eftersom det till stor del är dessa som anger lämpligheten för en jämförelse med ett annat nyckeltal. Med systemgränser menas nyckeltalets omfattning. Ett exempel på lämplig systemgräns kan vara "grind till grind" (eng. gate to gate). Denna systemgräns medför flera fördelar, t ex att det är lättast att påverka den egna verksamheten och att den blir alltmer etablerad som praxis inom miljöredovisning.

Den gör det också lättare att jämföra företag med varandra och eliminerar i viss mån dubbelräkning av t ex utsläpp. Här kan redovisning av transporter vara ett exempel på problemområden där det är viktigt att klart definiera vad som skall ingå i underlaget till indikatorerna och vem som skall redovisa utsläppen. Vissa företag räknar med transporter från underleverantörer i sina utsläpp, medan leverantörerna i sin tur räknar utsläppen som sina. Indikatorer och nyckeltal bör alltså inte bygga på data som ligger utanför företagets egna systemgränser.

Definitionen av systemgränserna är mycket viktig då t ex "grind till grind" medför samma systemgränser också för de nyttomått som används i nyckeltalen. Dessa kan vara t ex antal anställda, antal producerade/sålda produkter eller m² golvyta. Endast två av företagen i studien har valt att redovisa nyckeltal innehållande nyttomått.

Vad det gäller metodiken för informationsinsamling gäller att den är passande för den verksamhet inom vilken den används, och att den kan tillämpas över tiden. Metoden skall göra det lätt att mäta, övervaka och samla in sådan information som passar organisationens intressenter och skall gå att anpassa till de interna förändringar som kan uppkomma i organisationen. Metoden skall även kunna beakta framsteg inom forskning och utveckling.

För att få rättvisande och jämförbara resultat krävs ett likadant angreppssätt och analys från gång till gång. Studien visar att de olika företagen har kommit olika långt i arbetet med att hitta former och rutiner för datainsamling, sammanställning och rapportering.

Om metodik, systemgränser eller omfattning ändras bör även tidigare resultat i den mån det är möjligt göras om för att säkerställa jämförbarheten. Ett av de studerade företagen uppgav att man ändrat sättet att redovisa CO₂-utsläpp, men att man inte gjort några omräkningar för att möjliggöra jämförelser med tidigare rapporterade resultat. Dock måste den redovisande organisationen här göra en bedömning om värdet av jämförelse uppväger den merkostnad som uppkommer i samband med omräkningsarbetet.

11 Slutsats

Trots att arbetet med hållbarhetsredovisning är ett relativt nytt område drivs utvecklingen framåt förhållandevis snabbt. Trots brister är företeelsen som sådan positiv både för företagen och dess intressenter. Den information som idag presenteras i redovisningarna kommunicerar miljöprestanda och förbättrar företagens image. Arbeta med hållbarhetsredovisning ger företagen en fantastisk chans att stärka sitt varumärke. De är också ett bra verktyg för utvärdering av prestanda och förbättringsarbete internt.

När det gäller miljöprestanda är slutsatsen att företagen innehållsmässigt redovisar relativt samstämmigt. Däremot finns det skillnader i systemgränser och i de data indikatorerna bygger på. Redovisning av socialt ansvarstagande har ännu inte kommit lika långt. Man bör som ett första steg eftersträva samstämmighet beträffande definitioner som rör begrepp kopplade till socialt ansvarstagande. Först då kan man utveckla lämpliga indikatorer och nyckeltal som speglar hållbar utveckling på området. Målsättningen bör vara att utveckla nyckeltal som speglar minst två av dimensionerna av hållbar utveckling, eftersom hållbar utveckling är mycket komplext och är i beroende av att miljö och socialt ansvarstagande går hand i hand med uthållig ekonomi.

Trots att företagen följer GRI:s riktlinjer är det idag inte möjligt att fullt ut jämföra företag och organisationer med varandra. I detta sammanhang är rättvisande indikatorer helt

avgörande för jämförbarheten. Ett standardiserat förfarande vid mätning, insamling av data, analys och rapportering skulle avsevärt underlätta jämförbarheten mellan företagen.

Det är i dagsläget möjligt att på enskilda punkter göra jämförelser då det gäller t ex minskade utsläpp, minskad energiförbrukning, utveckling inom arbetsmiljöarbete och socialt engagemang etc. Man får då ett mått på hur bra de enskilda organisationerna är på att förbättra sin verksamhet på specifika och/eller kritiska punkter.

Stora företag har mycket makt och stor påverkan på både människor och miljö. Med en ärlig och tydlig vision när det gäller arbete för hållbar utveckling bör de gå före och visa vägen. Detta tillsammans med internationell lagstiftning ger gott hopp om en bättre värld.

12 Källförteckning:

Skriftliga källor:

ABB Group 2002, *ABB Group Sustainability Report 2001*.

GRI 2000 Sustainability Reporting guidelines on economic, Environmental and Social Performance. Global Reporting Initiative: Boston

GRI 2002 *Sustainability Reporting Guidelines 2002*. Global Reporting Initiative: Boston

Halvorsen K 1992, *Samhällsvetenskaplig metod*, Studentlitteratur; Lund

Hedberg C-L & Burström von Malmberg F 2002, *The Global reporting Initiative and corporate sustainability reporting in Swedish companies*. Linköpings Universitet. Linköping

ITT-Flygt 2002, *ITT Flygt Hållbarhetsredovisning 2001*.

IVL 2002, Rapport B1450, *Miljöindikatorer för näringslivet*.

Larsson L-O. 1997, *Miljöredovisningen och miljöinformation i årsredovisningen*, Studentlitteratur, Lund.

Piper L. & Carty M. 2003. *Miljömål och indikatorer*,
Kristianstad

Regeringskansliet 2002. Regeringens skrivelse 2002/03/29,
Johannesburg FN: s världstoppmöte om hållbar utveckling.

SAS 2002, *SAS koncernens Årsredovisning 2001*

Schenker AB 2002, *Miljöredovisning 2001*

Schenker AG 2001, *New directions-Schenker and the
environment.*

SS-EN ISO 14031:1999 *Utvärdering av miljöprestanda*

SS-EN ISO/WD 14063 *Miljökommunikation*

Volvo personvagnar 2002, *Rapport Ansvarsfullt företagande
2001.*

Muntliga källor:

Drakenberg O, Volvo Personvagnar, 2003-04-17.

Enell M, koncernchef hållbar utveckling, ITT-Flygt, 2003-04-
10 och 2003-04-16.

Henricsson C, ABB, 2003-04-29.

Jadsén-Holm M, miljöavdelningen, Schenker AB, 2003-04-01.

Nertun N-E, miljödirektör, SAS, 2003-04-09.

Piper L, Miljöledningsprojektets årliga möte, Saltsjöbaden,
2003-04-10.

Strömdahl I, Miljöledningsprojektets årliga möte, 2003-04-10.

Trouvé J, miljöchef, Schenker AG, 2003-03-28

Åhrlin U, projektledare, Schenker AB 2003-03-28.

Internet:

Accountability UK (2003www)
<http://www.accountability.org.uk/> [2003-04-14]

Business for Social Responsibility (2003www)
<http://www.bsr.org/> [2003-04-14]

GRI (2002www) <http://www.globalreporting.org>, [2003-02-10]

IVL (2003www) <http://www.ivl.se>, [2003-04-01]

SustainAbility (2003www) <http://www.sustainAbility.com>,
[2003-04-09]

Bilaga 1. Intervjunderlag

Företagsstudie- Examensarbete Hållbarhetsredovisning
VT 2003.

För att skapa oss en inledande överblick har vi som ett första steg studerat de olika företagens redovisningar och noterat vad de utifrån GRI: s riktlinjer valt att redovisa. Vi har dessutom noterat om företagen valt att redovisa nyckeltal/indikatorer utanför dessa.

Vi har utifrån GRI: s riktlinjer valt ut sju indikatorer/nyckeltal som vi anser särskilt intressanta.

Miljömässig prestanda

1. CO₂-utsläpp
2. Energianvändning
3. Avfall/miljöfarligt avfall

Socialt ansvarstagande

1. Sjukfrånvaro
2. Krav på underleverantörer
3. Mångfald
4. Kvinnor i ledande befattning

Frågor vi vill ha svar på:

Hur har respektive företag resonerat när man valt att redovisa nyckeltal/indikatorer?

- Varför har man valt att redovisa just de nyckeltal man redovisar?
- Är valet av nyckeltal målgruppsanpassat?
- Vilka underlag och definitioner har man använt?
- Hur bedömer man möjligheter och svårigheter när det gäller att slå samman informationen från stora verksamheter i en enda siffra?
- Upplever man ute i företagen ett behov av någon typ av riktlinjer som tydligt definierar hur man skall skapa kvalité och tillförlitlighet kring de siffror man redovisar?
- Finns det ett behov av att utarbeta någon typ av nyckeltal som visar samspelet mellan de tre olika dimensionerna av hållbar utveckling?
- Hur använder man hållbarhetsredovisningarna som produceras, internt och externt?

- Hur bedömer man på de olika företagen värdet av att redovisa hållbarhet?

Bilaga 2. Indikatormatris

Matrisen beskriver vad de utvalda företagen redovisade 2001 i förhållande till GRI: s riktlinjer. Kursiverade indikatorer har inte omfattats av studien.

Nyckeltal/Indikatorer	ABB	Schenker	ITT-Fllygt	SAS	Pers.vagnar Volvo
Miljöprestanda					
EN ₁ . <i>Materialanvändning (kg eller volym).</i>					
EN ₂ . <i>Procent av använt material som blir avfall.</i>					
EN ₃ . Energianvändning.	X MWh /anst.	X Tot. KWh + fördeln	X Tot. GWh	X Bränsl . effekt. och	X Energi index

		energi- källor		GWh	
EN ₄ . <i>Indirekt energianvändning (inkl underleverantörer).</i>					
EN ₅ . Total vattenanvändning.	X Kton	X m ³	X m ³	X m ³	
EN ₆ . <i>Lokalisering och storlek på landområden med stor biodiversitet.</i>					
EN ₇ . <i>Beskrivning av inverkan på biodiversitet orsakad av aktiviteter, produkter eller tjänster.</i>					
EN ₈ . Utsläpp av växthusgaser.	X CO ₂ Kton	X CO ₂ ton	X CO ₂ ton	X CO ₂ ton	X CO ₂ / tillv. bil
EN ₉ . Användning och utsläpp av ozonnedbrytande ämnen.	X	X kg	X kg		
EN ₁₀ . NO _x , SO _x och andra betydande luft emissioner.	Åtg. progr.	X NO _x SO _x		X NO _x	X NO _x
EN ₁₁ . Total volym avfall och "var man gör av det".	X Ton farligt avfall, lager	X Ton uppd. i frakt.	X Anger end. mängd	X Anger ton Osort. avfall	
EN ₁₂ . Utsläpp av					

betydelse till vatten.					
EN ₁₃ . Utsläpp av betydelse av kemikalier, oljor och bränslen.					
EN ₁₄ . <i>Betydande miljöpåverkan orsakade av huvudsaklig produkt eller tjänst.</i>					
EN ₁₅ . Procent av produkter som är återanvändningsbara.	X				X
EN ₁₆ . Incidenter och böter pga. otillräcklig efterlevnad av lagar och regler.	X	X	X	X	
Socialt ansvarstagande: Arbetsformer och rätt till drägligt arbete					
LA ₁ . Arbetsstyrkans uppdelning: länder/regioner, status, anställningstyp osv.		X	(X)	X	X
LA ₂ . Skapade arbetstillfällen och genomsnittlig omsättning i resp. land/region.	X		X	X	X
LA ₃ . <i>Procent av anställda företrädare av oberoende fackförening.</i>					

LA4. Policy och procedurer rörande information, konsultationer och förhandlingar med anställda vid omstruktureringar.					
LA5. Rutiner för registrering av arbetsplatsolyckor och sjukdom.					
LA6. Beskrivning av formella säkerhets och hälsokommittéer och vilka som omfattas av deras arbete.					
LA7. Sjukfrånvaro.	X	X	X	X	X
LA8. Beskrivning av policy eller program för arbete mot HIV/AIDS.					
LA9. Träning och utbildning i genomsnitt/anställd.		X	X		
LA10. Beskrivning av arbete för lika rättigheter, mot diskriminering.					
LA11. Personalens sammansättning i styrelsearbete, ledande befattning. Procentandel kvinnor och eventuella kulturella skillnader.	X Kvinnor i ledande befattn.	X % kvinnliga anst. + kvinnor i ledn. grupp	X Antal kvinnliga anst. + kvinnor i ledn. grupp		X Antal kvinnliga chefer
Socialt ansvarstagande: Mänskliga rättigheter					

HR ₁ . Beskrivning av policys, riktlinjer, strukturer i företaget för att hantera frågor som rör mänskliga rättigheter.	X Enl. FN:s Global Comp.		X Enl. FN:s Global Comp.		X Enl. FN:s Global Comp.
HR ₂ . Bevis för att man i beslut tar hänsyn till mänskliga rättigheter, exempelvis vid val av underleverantörer.	X				Arbete pågår
HR ₃ . <i>Beskrivning av policys och procedurer för att utvärdera och sätta fokus på mänskliga rättigheter när inköp och kontraktsfrågor behandlas.</i>					
HR ₄ . Beskrivning av policy och procedurer för att förhindra diskriminering.	X	(X)	X		X
HR ₅ . <i>Beskrivning av policy för fri föreningstillhörighet.</i>					
HR ₆ . Beskrivning av policy och procedurer för att förhindra barnarbete.	X	X	X		X
HR ₇ . Beskrivning av policy för att förhindra tvångsarbete.	X	X	X		X
Socialt ansvarstagande: Samhällsansvar					

SO ₁ . Beskrivning av policy för arbete på samhällsnivå.	X		X		X
SO ₂ . Beskrivning av policy för arbete mot mutor och korrupcion.					
SO ₃ . Beskrivning av policy gällande arbete i frågor som rör lobbyarbete och bidragsgivning.					
Socialt ansvarstagande: Produktansvar					
PR ₁ . Produktansvar: Beskrivning av policy för bevarande av kunders hälsa och säkerhet vid användandet av företagets produkter.	X	X	X	X	X
PR ₂ . Beskrivning av policy, procedurer/ledningssystem relaterade till produktinformation och produktmärkning.					

Bilaga 3.

Termer och definitioner

Avfall - varje föremål, ämne eller substans som ingår i en avfallskategori och som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med.
(Miljöbalken, 15 kap, 1 §)

Hållbarhet - en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillfredsställa sina behov.
(Brundtlandkommissionen 1987)

Hållbarhetsredovisning – frivillig redovisning av ett företags eller en organisations ekonomiska, miljömässiga och sociala aspekter som påverkar eller kan påverka dess omvärld.
(GRI 2002, Sustainable Reporting Guidelines)

Indikator – kvantitativt/kvalitativt mått på prestanda under den aktuella rapporteringsperioden.(GRI 2002, Sustainable Reporting Guidelines)

Miljöindikator – egenskap eller ett fenomen i miljön eller i företagets miljöarbete som är observerbart och möjligt att klassificera antingen kvalitativt eller kvantitativt utan att man därmed avger ett omdöme.
(SOU 1997:4)

Miljönyckeltal – uttrycker oftast relationer mellan storheter och kan avse
t ex använd energi, råvara eller utsläpp till luft per produktionsvolym, antal anställda eller någon annan enhet som bedöms som informativ och relevant.
(SOU 1997:4)

Miljöprestanda – nivå på hur väl organisationen förmår hantera sina miljöaspekter.
(SS-EN ISO 14031:1999 *Utvärdering av miljöprestanda*, definition 3.7)

Global Compact - avtal som innefattar mänskliga rättigheter, arbetsrättsliga frågor och miljöskydd.
UD (2003www) http://www.ud.se/ga/global_compact [2003-05-08]

UNESCO – FN: s organisation för utbildning, vetenskap, kultur, kommunikation och medier.
UNESCO-Sweden (2003www)<http://www.unesco-sweden.org>
[2003-05-08]

UNEP – FN: s miljöprogram.
(2003www)<http://www.unepfi.net> [2003-05-08]